499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 1
www.arsivakurdi.org

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.
Heydər Əliyev

DÎPLOMAT

№ 35 (499) 17-23 Îlon Sentyabr sal. il 2022
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin
Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî
Qiyməti: Hêjaye: 40 qəpik

"BAKI-TBİLİSİ-CEYHAN" "Əsrin müqaviləsi"ndən 28 il ötdü

Səh. 2
Prezident İlham Əliyev Laçın şəhərində inşa ediləcək "Laçın" qovşaq yarımstansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak edib

Səh. 4-5
GÜLLƏ ATMADAN HAKİMİYYƏTƏ GƏLƏN DÜNYA SİYASƏTÇİSİ

Səh. 18
Главы ДПК и ПСК обсудили проблемы создания нового правительства Ирака

Səh. 13
Serokwezîrê Herêma Kurdistanê bi Alîkara Wezîrê Berevaniyê yê Amerîkayê re civiya

Səh. 10
Kerkuki: Kürdistan Parlamentosu Kerkük için bir vali seçmeli

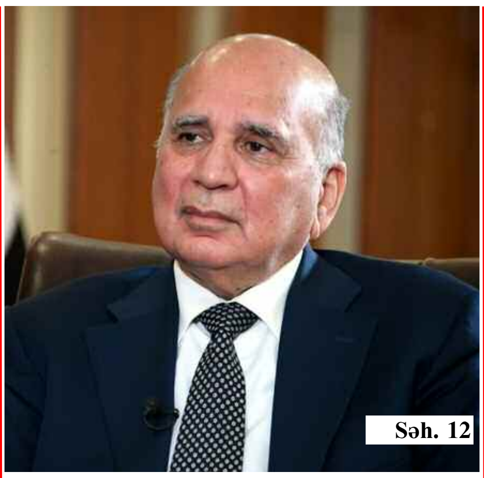
Səh. 12
Husên: Heta çar salên din Amerîka wê alîkariya hêzên Pêşmerge bike

Səh. 12
Nêçîrvan Barzanî pîrozbahî li Yekîtiya Zanayan kir

Gəncədə "Şuşanamə" kitabının təqdimatı keçirilib Səh. 3

Hüseyin Siyabend Aytemur: Kürtler, Irak'a en iyi cevabı 'Bağımsızlık Referandumu' ile vermiştir Səh. 10

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ Səh. 7

Ji Serhedê ber bi Yekaterînbûrgê Səh. 11

AZƏRBAYCANDA FEODAL DÖVLƏTLƏRİ Səh. 8-9

Keça Kurd Jîna Emînî piştî îşkenceya hêzên Îranê jiyana xwe ji dest da Səh. 13

Səh. 18
Германия призывает руководство Ирана прислушаться к протестующим женщинам

Səh. 12
Li Diyarbekirê kuştina Jîna Emînî hat protestokirin

Səh. 13
Fransa: Girtin û mirina Jîna Emînî ji aliyê Îranê ve em hejandin

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 2

www.arsivakurdi.org

Prezident İlham Əliyev Türkiyənin səhiyyə nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 22-də Türkiyə Respublikasının səhiyyə naziri Fahrettin Kocanı qəbul edib.

Fahrettin Koca Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rəcəb Tayyib Ərdoğana çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq vurğuladı ki, Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət başçıları arasında sarsılmaz birlik və qardaşlıq əlaqələri bütün digər qurumlar kimi, Səhiyyə nazirlikləri arasında da əməkdaşlıq üçün yol göstəricisidir və bu baxımdan ölkələrimizin nazirlikləri sıx əməkdaşlıq həyata keçirir.

Türkiyənin səhiyyə naziri qeyd etdi ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə torpaqlarımızın işğaldan azad olunması dərin sevinc hissi bəxş edir. Nazir şəhidlərlə bağlı başsağlığı verdi, qazilərə şəfa dilədi. Şuşa Bəyannaməsinin əhəmiyyətini vurğulayan Fahrettin Koca bu sənəddə əksini tapan hədəflər istiqamətində səhiyyə sahəsində də əlaqələri inkişaf etdirmək və dərinləşdirmək üçün çalışdıqlarını bildirdi.

Türkiyəli nazir dedi ki, ölkəsində səhiyyə sahəsində əldə olunan təcrübəni və elmi bilikləri azərbaycanlı həmkarlarla bölüşmək qardaşlıq borcudur. O, dövlətimizin başçısının dəstəyi ilə Bakıda keçirilən Azərbaycan-Türkiyə Səhiyyə Biznes Forumunun əhəmiyyətindən danışdı.

Prezident İlham Əliyev Özbəkistanda Türkiyənin dövlət başçısı ilə görüşünü məmnunluqla xatırladı, dostluq və qardaşlıq əlaqələrimizin

bütün sahələrdə durmadan inkişaf etdiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Şuşa Bəyannaməsinə toxunaraq bunu münasibətlərimizin rəsmi təzahürü kimi qiymətləndirdi, bu Bəyannamənin xalqlarımızın iradəsini, dövlətlərimizin maraqlarını əks etdirdiyini dedi.

Azərbaycan Prezidenti həm müharibə zamanı, həm də müharibədən sonrakı dövrdə Türkiyə həkimləri tərəfindən qazilərimizin müalicəsinə görə minnətdarlığını bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığı qeyd etdi, bu baxımdan səhiyyə sahəsində də əlaqələrin təqdirəlayiq olduğunu dedi və Azərbaycan-Türkiyə Səhiyyə Biznes Forumunun önəminə toxundu.

Prezident İlham Əliyev Laçın şəhərində inşa ediləcək "Laçın" qovşaq yarımstansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak edib

Sentyabrın 21-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Azərenerji" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti tərəfindən Laçın şəhərində inşa ediləcək 110/35/10 kV-luq "Laçın" Qovşaq Yarımstansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı "Laçın" Qovşaq Yarımstansiyasının təməlini qoydu.

"Azərenerji" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Baba Rzayev Prezident İlham Əliyevə "Laçın" Qovşaq Yarımstansiyası haqqında məlumat verdi.

Bildirildi ki, Laçın şəhərinin və ətraf kəndlərin Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulması, dayanıqlı və fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsi üçün şəhərin cənub girişində inşa olunacaq rəqəmsal yarımstansiya Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi ilə razılaşdırılmış layihə üzrə tikiləcək. Ümumi gücü 80 meqavatamper olacaq bu yarımstansiya qovşaq funksiyasını daşıyacaq. Belə ki, Füzulidəki "Şükürbəyli" yarımstansiyasından çıxaraq "Cəbrayıl", "Zəngilan", "Qubadlı" yarımstansiyalarına, oradan isə "Güləbird" Su Elektrik Stansiyası ilə əlaqələnən 110 kV-luq ikidövrəli xətt, "Daşkəsən" yarımstansiyasından "Kəlbəcər" və "Qorçu" yarımstansiyalarına çəkilən 110 kV-luq ikidövrəli xətt, həmçinin "Şükürbəyli" yarımstansiyasından "Füzuli" və "Şuşa" yarımstansiyalarına gətirilən 110 kV-luq ikidövrəli xətt "Laçın" şəhər yarımstansiyası ilə əlaqələndiriləcək. Beləliklə, 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda tikilən yarımstansiyaların və yeni çəkilən 400 kilometrdən çox yüksəkgərginlikli ikidövrəli xətlərin dairəvi elektrik təchizatı yaradılacaq. Bununla da, işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki yüksəkgərginlikli xətlərdən birində qəza baş verərsə, dərhal digər istiqamətdən gələn xətt vasitəsilə oraya gərginlik veriləcək. Bununla da Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda enerjinin verilişində fasilə yaranmayacaq.

Diqqətə çatdırıldı ki, strateji əhəmiyyətə malik bu yarımstansiyada müasir mikroprosessor tipli rəqəmsal idarəetmə, mühafizə və avtomatika sistemləri, sabit və dəyişən cərəyan qurğuları, 35 kV-luq və 10 kV-luq qapalı paylayıcı qurğular ilə təchiz olunmuş İdarəetmə Mərkəzi, ən müasir avadanlıqlardan ibarət 110 kV-luq açıq paylayıcı qurğu yaradılacaq, həmçinin işçi heyət üçün xüsusi yataqxana korpusu tikiləcək.

Yarımstansiyanın iş rejiminə real zamanda nəzarət olunması və göstəricilərin "Azərenerji" ASC-nin SCADA sisteminə ötürülməsi məqsədilə yerli mikro-SCADA dispetçer idarəetmə sistemi qurulacaq və enerjisistemin mərkəzi SCADA sisteminə inteqrasiya olunacaq.

"Laçın" Qovşaq Yarımstansiyasında yanğın təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə nasosxana binası, yanğın su hovuzu, qəza yağ tutumu, yanğından mühafizə və yanğın xəbərverici sistemləri də quraşdırılacaq.

Prezident İlham Əliyev Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunda yeni inşa edilən tunellə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 21-də Laçın rayonuna səfər edib.

Dövlətimizin başçısı Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunun 35-ci kilometrliyində Laçın Beynəlxalq Hava Limanına 2400 metr uzunluğunda giriş tunelinin inşası ilə tanış olub.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlətimizin başçısına yeni inşa olunan tunel barədə məlumat verdi.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları ərazisində icra olunan mühüm əhəmiyyətə malik yol infrastrukturu layihələrindən biri də uzunluğu 76,3 kilometr olan Kəlbəcər-Laçın avtomobil yoludur. Hazırda bu yolun və yol üzərində tunellərin inşası davam etdirilir.

Məlumat verildi ki, Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi tərəfindən yolun müəyyən hissələrində qazma-dolğu işləri icra olunur, yeni torpaq yatağı inşa edilir. Bundan başqa, düzbucaqlı və dairəvi suötürücü boruların, həmçinin su kanallarının tikintisi, drenaj işləri və daş divarın inşası aparılır. Yolboyu tikintisi nəzərdə tutulmuş 12 avtomobil tunelindən 5-nin (T1, T2, T5, T6 və T7) tikinti işləri uğurla davam etdirilir.

Bildirildi ki, dolaylardan keçən mövcud yoldan istifadə ediləcəyi təqdirdə həddindən artıq sürüşmə zonalarına rast gəlinir. Bundan başqa, qış fəslində güclü qar və şaxtalı hava şəraitində yolun təhlükəsiz istismarı mümkün olmaya bilər. Bununla əlaqədar dolayların birbaşa tunellər vasitəsilə keçilməsi qərara alınıb. Tunellər bir istiqamət üzrə bir hərəkət zolaqlı və 11,60 metr enində olacaq. Tunellərin ümumi uzunluğu 7596,5 metr təşkil edəcək.

Qeyd edildi ki, Kəlbəcər-Laçın yolunda inşa olunan birinci tunelin (T1) uzunluğu 187 metrdir. Hazırda bu tunelin giriş portalının tikintisi həyata keçirilir. Uzunluğu 354,4 metr olan T2 tunelində giriş istiqaməti üzrə 115,8 metr qazma işləri görülüb. Uzunluğu 448,7 metr olan T5 tunelində çıxış istiqaməti üzrə 331 metr qazma işləri aparılıb. T6 tunelinin uzunluğu 612,4 metrdir. Tuneldə hər bir istiqamət üzrə ümumilikdə 537,4 metr qazma işləri yerinə yetirilib. T7 tuneli 2420,1 metr uzunluğunda olmaqla inşa edilir. Tunelin hər bir istiqaməti üzrə ümumilikdə 532 metr qazma işləri görülüb. Bu tunellərdə giriş və çıxış olmaqla hər iki istiqamətdə qazma, partlatma və qırıcı üsullarla qaya qruntlardan ibarət hissələrin kənarlaşdırılması işləri davam etdirilir.

Bildirildi ki, layihələndirilən digər tunellərdə isə işlərə mərhələlərlə başlanılması nəzərdə tutulur. T3 tuneli 900,2 metr, T4 tuneli 853,7 metr, T8 tuneli 230 metr, T9 tuneli 700 metr, T10 tuneli 200 metr, T11 tuneli 320 metr və T12 tuneli 370 metr uzunluğunda olacaq.

Diqqətə çatdırıldı ki, Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolu boyunca torpaq yatağı üçün təməlin hazırlanması, yamacların formaya salınması, 12 düzbucaqlı və 4 dairəvi borunun inşası işləri davam etdirilir.

Kəlbəcər və Laçın rayonlarını birləşdirən bu avtomobil yolu 2, 3

və 4 hərəkət zolaqlı olmaqla, birinci, ikinci və üçüncü texniki dərəcələrə uyğun olaraq inşa edilir. Yolun ilk 38 kilometrlik hissəsində suların ötürülməsini təmin etmək məqsədilə ümumi uzunluğu 3348 metr olan 60 dairəvi boru, həmçinin zəruri yerlərdə ümumi uzunluğu 1038 metr olan 9 avtomobil körpüsünün inşası nəzərdə tutulur.

Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolu başlanğıcını Kəlbəcər rayonunun Qamışlı kəndindən götürməklə işğaldan azad edilmiş Laçın rayonunun ərazisindən keçir. Yeni yol bu rayonların bir çox yaşayış məntəqələri ilə yanaşı, rayon mərkəzinə və yenicə inşasına başlanılmış Laçın Beynəlxalq Hava Limanına qədər rahat gediş-gəlişi təmin edəcək.

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 3

Daşkəsəndə peşə və sahə assosiasiyalarının yaradılmasının dəstəklənməsi ilə bağlı iclas keçirilib

Sentyabrın 22 də Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin inzibati binasında keçirilən tədbir Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13

fevral 2020-ci il tarixli, 1816 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "Məşğulluq Strategiyasının həyata keçirilməsinə dair 2020–2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı"nın 4.5-ci bəndinin (Peşə və sahə assosiasiyaları yaradılmasının dəstəklənməsi) icrasının təmin edilməsi məqsədi daşıyıb.

İclasda Daşkəsən RİH-nin məsul işçiləri, Daşkəsən KOB dostu, Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının rayon bölməsinin, Dövlət Məşğulluq Agentliyinin rayon xidmət şöbəsinin, dövlət idarələri və ictimai xidmət təşkilatlarının, təhsil, səhiyyə və mədəniyyət işçiləri həmkarlar ittifaqlarının rayon komitələrinin nümayəndələri, rayon bələdiyyə şurasının sədri və müxtəlif sahələrdə fəaliyyət göstərən sahibkarlar iştirak ediblər.

İclas Daşkəsən RİHB-nin müavini-Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin müdiri Vüqar Məmmədovun sədrliyi ilə keçirilib. Daşkəsən RİH-nin başçısı Əhəd Abıyevin adından iştirakçılara salamlarını çatdırdıqdan sonra Vüqar Məmmədov bildirib ki, peşə və sahə assosiasiyaların yaradılması sosial dialoqun inkişaf etdirilməsi və qeyri-formal əmək münasibətlərinin qarşısının alınması, sahibkarlıq fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsi, məşğulluğun artırılması, məlumatlılıq səviyyəsinin yüksəldilməsi, sahibkarların maraqlarının müdafiəsi baxımından çox əhəmiyyətlidir.

İcra başçısının müavini çıxışında məlumat verib ki, Daşkəsən rayonu üzrə 2022-ci ilin 6 ayı ərzində 165 min manat yerli özəl investisiya qoyuluşu olmuşdur ki, bunun sayəsində 14 yeni iş yeri yaradılmışdır. Rayona investisiya cəlb olunması məqsədilə ərazidə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı, sənaye, energetika, tikinti, ticarət, nəqliyyat, telekommunikasiya və poçt, maliyyə və bank, turizm və digər xidmət sahələri üzrə mövcud vəziyyət, məlumatlar kütləvi informasiya vasitələri ilə hərtərəfli təşviq olunmuşdur.

Digər çıxış edənlər də, rayonda peşə və sahə assosiasiyaları yaradılmasının dəstəklənməsinin vacibliyini qeyd edib, müxtəlif mülahizələr irəli sürüblər.

İclasda diqqətə çatdırılıb ki, sahibkarlara öz fəaliyyət göstərdikləri istiqamətlərdə tələb olunan ixtisaslı işçilərin hazırlanmasında Dövlət Məşğulluq Agentliyi və rayonda fəaliyyət göstərən Peşə məktəbi vasitəsilə də müvafiq köməkliklər olunur.

Rayon ərazisində müxtəlif sahələr üzrə faailiyyət göstərən sahibkarlar tərəfindən assosiasiyaların yaradılması üçün Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyəti və Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası tərəfindən qanunamüvafiq dəstək göstəriləcəkdir.

Gəncədə "Şuşanamə" kitabının təqdimatı keçirilib

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin və Gəncə Regional Mədəniyyət İdarəsinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Azərbaycan Respublikasının Qabaqcıl Təhsil İşçisi", Prezident təqaüdçüsü, alim-şair Bayram Ağrıdağın (Apoyev) "Şuşanamə" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib.

Təqdimatda Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin sədri, akademik Fuad Əliyev, YAP Gəncə şəhər təşkilatının sədri Ramil Orucov, Gəncə Regional Mədəniyyət İdarəsinin rəisi Vasif Cənnətov, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Gəncə Bölməsinin nümayəndələri, şəhər ziyalıları, idarə, müəssisə və təşkilat rəhbərləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə Vətən müharibəsi şəhidlərinin ruhu bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Niyazi Bayramov çıxışında bildirib ki, Şuşa fatehləri və Qarabağ şəhidlərinə həsr olunan "Şuşanamə" kitabı şəhidlərimizin və müharibə iştirakçılarımızın xatirəsinin daim əbədi saxlanılması üçün atılan addımlardan biridir. O, Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Rəşadətli ordumuz tərəfindən Şuşa şəhərinin işğaldan azad edilməsinin 44 günlük Zəfər tariximizin ən önəmli hadisələrindən olduğunu qeyd edib. Şəhər rəhbəri yazıçı Bayram Apoyevi kitab təqdimatı ilə əlaqədar olaraq təbrik edib, ona yaradıcılığında uğurlar arzulayıb.

Çıxış edən qonaqlar yazıçının həyat və yaradıcılığına nəzər salıblar. Bildirilib ki, Bayram Apoyev 100-dən çox elmi-metodik əsərin, 3 monoqrafiyanın, 3 dərsliyin, 4 dərs və tədris vəsaitinin, 12 metodik vəsaitin müəllifidir. Bayram Apoyevin Nizami Gəncəvinin pedaqoji görüşlərinə həsr olunmuş 5 kitabı işıq üzü görüb. "Şuşanamə" isə müəllifin 6-cı kitabıdır. Kitaba müəllifin 1992-2022-ci illər ərzində Vətən, Qarabağ, ölkəmizin mədəniyyət paytaxtı – Şuşa və işğal olunmuş torpaqlarımızın azadlığı uğrunda qəhrəmancasına döyüşən Azərbaycan əsgəri haqqında yazdığı şeirləri daxil edilib. Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin tövsiyəsi və dəstəyi ilə hazırlanmış və nəşrə təqdim edilmiş kitab "Şuşa ili" və Şuşa fatehlərinə ithaf olunub.

Tədbirdə həmçinin, 4 nömrəli Uşaq Musiqi Məktəbinin müəllimləri tərəfindən pianoda milli vətənpərvərlik ruhunda olan musiqi parçaları ifa olunub.

Çıxışlardan sonra Niyazi Bayramov müəllifə Gəncə şəhərinin ictimai-mədəni həyatında göstərdiyi səmərəli fəaliyyətinə görə Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin "Təşəkkürnamə"si, Vasif Cənnətov mədəniyyət sahəsində göstərdiyi səmərəli fəaliyyətinə görə Gəncə Regional Mədəniyyət İdarəsinin "Təşəkkünamə"sini təqdim ediblər.

Qeyd edək ki, tədbir yazıçı, dramaturq, şair, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan SSR əməkdar elm xadimi Mir Cəlal Paşayevin Ev Muzeyində gerçəkləşib.

Vətən müharibəsi şəhidi Rüstəm Hacıyevin ad günü məzarı önündə qeyd olundu

Torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə şəhidlik zirvəsinə ucalan Tərtər ray-

onunun Yuxarı Qapanlı kənd sakini Hacıyev Rüstəm Firqani oğlununun doğum günü məzarı önündə qeyd olunub.

Bu münasibətlə Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətində Vətən müharibəsi iştirakçıları və şəhid ailələri ilə işin təşkili şöbəsinin müdiri Ülvi Nəcəfov, YAP Tərtər rayon təşkilatının sədri Eldar Əsədov, şəhidlərin ailə üzvləri, qazilər, veteranlar, kənd sakinləri və şəhidin yaxınları şəhidin məzarını ziyarət edərək önünə gül dəstələri düzüb, ruhuna dualar oxuyublar.

Rüstəm Hacıyev 1999-cu ilin sentyabr ayının 22-də Tərtər rayonunun Yuxarı Qapanlı kəndində anadan olmuşdur.

Azərbaycan Ordusunun əsgəri olan Hacıyev Rüstəm 2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan Vətən müharibəsi zamanı Kəlbəcərin azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə savaşıb. Sentyabrın 29-da Kəlbəcər rayonu istiqamətində gedən döyüşlərdə şəhid olub. Tərtər rayonu Yuxarı Qapanlı kəndində dəfn olunub.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi uğrunda döyüş əməliyyatlarına qatılan və hərbi hissə qarşısında qoyulmuş tapşırıqların icrası zamanı vəzifə borcunu şərəflə yerinə yetirdiyi üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamlarına əsasən ölümündən sonra "Hərbi xidmətlərə görə", "Vətən uğrunda" və "Kəlbəcərin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub.

Şəhidimiz son mənzilə yola salındı

Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan

istiqamətlərində törədilən genişmiqyaslı təxribatın qarşısı alınarkən şəhid olmuş Laçın rayonunun Sadınlar kəndindən olan Azərbaycan ordusunun zabiti, leytenant İsgəndərov Qorxmaz İsgəndər oğlunun nəşi Ağcabədi rayonuna gətiriləək Taxta Körpü ərazisindəki məzarlıqda dəfn olunub.

Böyük izdihamla keçirilən vida mərasimində rayon rəhbərliyi, şəhid ailələrinin üzvləri, rayon ictimaiyyəti iştirak edib. Şəhidin ruhuna dualar oxunub, müxtəlif şüarlar səsləndirilib.

Dəfn zamanı əbədi xatirə kimi saxlanılması üçün üçrəngli müqəddəs bayrağımız şəhidin atasına təqdim olunub.

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 4

GÜLLƏ ATMADAN HAKİMİYYƏTƏ GƏLƏN DÜNYA SİYASƏTÇİSİ

“Əsrin müqaviləsi”ndən 28 il ötdü

Dünyanın inqilab sistemi, siyasətçiləri Azərbaycan xalqının xilaskarı, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev cənablarının inqilabından,

böyük siyasətindən dərs almalı və örnək götürməlidirlər. Bəlki, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev güllə atmadan, xalqın xahişi və tələbi ilə hakimiyyətə gəldi, Azərbaycanı və Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqları böyük fəlakətdən xilas etdi.

Bəli Ümummilli lider, Böyük Heydər Əliyev mülki geyimdə təyyarədən düşdü və ilk işi qardaş qırğını baş verən Gəncəbasara getdi, silahsız, qorumasız. Qısa müddətdə ölkənin sabitliyini pozan bütün silahlı qüvvələrə elə siyasi gediş etdi ki, onlar silahları ilə birlikdə gəlib “torbaya” girdilər və bir də ayıldılar ki, cəzaçəkmə məntəqələrindədirlər. Heç kimin təsəvvür etmədiyi qısa bir vaxtda atəşkəs elan etdi və respublikada sabitliyi yaratdı. Böyük humanistlik edərək, ömürlük həbsə məkum edilən o silahlı dəstələrin rəhbərlərini azadllığa buraxaraq dedi: “Siz gedin ailələrinizi idarə edin, sizlər dövləti idarə etməyə qadir deyilsiniz”.

Bəli bir güllə atmadan hakimiyyətə gəldi və yasxanaları toyxanalarla əvəz etdi, Azərbaycanı dünyaya tanıtdı, indiki sabitlik, inkişaf göz qabağındadır.

Görürsünüz, Suriyada neçə illərdir qardaş qırğını gedir, Mustafa Kamalın Cümhuriyyətin yaranmasında edilən qətliyamlar və yaranan gündən bu günə qədər qardaş qanı axıdılır. İnanırıq ki, Türkiyənin indiki baş naziri Rəcəb Təyyib Ərdoğan cənabları, Heydər Əliyev siyasətindən dərs alaraq Türkiyədə yüz ilə yaxın davam edən qardaş qırğınına son qoyacaqdır.

Səddam kimi diktator qan tökərək hakimiyyətə gəldi, gedən günə qədər həmvətənlərinin qanını tökdü və başına gələnlər hamıya məlumdur.

Belə diktatorların sayını artırmaq olar.

Lakin bunlardan fərqli olaraq, dünya siyasətçiləri öndərlərindən olan, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev bir güllə atmadan hakimiyyətə gəldi və müdrik siyasəti nəticəsində Azərbaycanımızı inkişaf etmiş ölkələr sırasına çıxardı. Bəli, dünya siyasətçiləri, rəhbərləri Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev siyasətini öyrənib və bəhrələnməlidirlər.

Zaman keçdikcə, Ulu Öndər, Böyük Heydər Əliyev siyasətinin dərinliyini daha aydın görmək olur. Təsəvvür edin, əgər Ulu Öndər, Heydər Əliyev hakimiyyətə vaxtında gəlməsəydi, atəşkəs müqaviləsi bağlanmasayıdı, ermənilər Azərbaycan torpaqlarına olan təcavüzünü bir az da genişləndirərək, özlərinin dediyi kimi, Gənsəbasar da daxil olmaqla, Kürə qədər işğal edə bilsəydilər. Bir anlığa təsəvvür edin, Gəncəbasarın köçkünləri, ermənyə girov düşənləri, Gürcüstana, Rusiyaya qaçanları, malı-mülkü bir anın içində əlindən çıxaraq girov, qaçqın-köçkün halına düşən xalqın durumu necə ola bilərdi? Onsuz da problemlər içində yaşayan Borçalı mahalındakı soydaşlarımızın durumunu, Türkiyənin Azərbaycanla və türk dünyası ilə əlaqəsinin kəsildiyini düşünərək nəticəni ağıla gətirmək kifayətdir.Ermənilərin əlinə düşəcək Mingəçevir su anbarının suyu buraxılsaydı, bir an başımıza gələcək faciələrin böyüklüyünü düşünmək lazımdır. Kür çayı hövzəsində olan şəhər, rayon və kəndlərimizin əhalisinin durumunu göz önünə gətirmək kifayətdir.

Gəncəbasarın işğalı, Avropa qapılarının, Avropa bazarının üzümüzə bağlanması demək olardı. Biz məcburi yenə də keçmiş "ağamız" olan rus çinovniklərinin boyunduruğu artına yalvararaq, xahiş edərək keçməli idik.

Hələ mən Əlikram Hümmətovun "Talış-Muğan" Respublikasından, onun gələcəkdə İran İslam Respublikasına birləşməsindən, Sürət Hüseynovun "xanlığından", şimaldan rusların ləzgilərin "Sabval" təşkilatının əli ilə Siyəzənə qədər ərazi iddiasından, Balakən, Qax, Qəbələ kimi strateji bölgələrə göz tikənlərdən danışmıram.

Dünya dövlətlərinin rəhbərləri humanistliyi, uzaqgörənliyi, əfv etməyi, bağışlamağı Azərbaycanın cavan prezidenti İlham Əliyev cənablarından öyrənməlidirlər. İlham Əliyev cənabları neçə-neçə ömürlük həbsə məhkum olunmuş insanları əfv etdi, ümidsiz ailələri sevindirdi və Azərbaycandakı münaqişə ocaqlarını uzaqgörən siyasəti ilə aradan götürdü. İlham Əliyev cənablarının humanist siyasəti Türkiyə, İran, Suriya kim ölkələrin dövlət rəhbərlərinə örnək olmalıdır.

"Bakı-Tibilisi-Ceyhan" əsrin dünyəvi sülh müqaviləsi

Bizi bütün bu bəlalardan Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti qurtardı. Onun uzaqgörən siyasəti, həyata keçirdiyi dünyəvi layihələr, böyük dövlətlər, beynəlxalq birliklər, təşkilatlar tərəfindən dəstəkləndi, ölkədə siyasi sabitlik yarandı və dövlətimiz quruculuq yoluna qədəm qoydu.

Son illər əhalinin, ölkəmizin rifahı yaxşılaşdı, yüzlərlə parklar salındı, yollar abadlaşdırıldı, əfsanəvi körpülər tikildi, yeni kəndlər, qəsəbələr inşa edildi.

Hörmətli prezidentimiz, İlham Əliyev cənablarının operativ təşkilatçılığı sayəsində "Bakı-Tibilisi-Ceyhan" neft kəməri, Bakı-Ərzurum qaz kəməri vaxtında səmərəli çəkilməsi sayəsində, yüzlərlə ölkələri Azərbaycana bağladı. Bu inkişafa görə, indi dünya dövlətləri istəsələr də, istəməsələr də bizi dəstəkləməkdədirlər.

Xəyalım məni o illərə apardı, Ulu Öndərlə olan görüşüm yada düşdü.....

1992-ci ilin dekabr ayı idi.Hər yerdə hərc-mərclik hökm sürürdü. Cəbhədə itaətsizlik, özbaşınalıq yaranmış, günü-gündən torpaqlarımız əldən gedir, şəhidlərimizin sayı artırdı. Azərbaycan yas içində idi. Ölkəmizin hər yerində yasxanalar qurulmuşdu. Hər gün cəbhədən xoşagəlməz xəbərlər gəlirdi. Heç kim, heç kimin ərizəsini oxumaq istəmirdi. Demək olar ki, ölkə idarə olunmaz xaosa çevrilmişdi.

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, o dövrlərdə Azərbaycanda böyük hərc-mərcliklər nəticəsində vətəndaş müharibəsinin başlamasına zəmin yaranmışdı, qardaş qırğını başlamışdı. Bunu görən xalq, xalqımızın dahi oğlu, əzəli və əbədi milli liderimiz Heydər Əliyev cənablarını Bakıya dəvət etdi. Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə gəldi və tariximizi, dinimizi, dilimizi, mənəviyyatımızı, parçalanmaq üzrə olan Vətənimizi xilas etdi.

O, Azərbaycan xalqını, Azərbaycan dövlətini məhv olmaqdan, dünya xəritəsindən silinməkdən birdəfəlik xilas etdi. Ölkəmizdə yaşayan milli azlıqlar Heydər Əliyevi, onun apardığı dünyəvi siyasətini böyük məhəbbətlə sevirlər və dəstəkləyirlər. Bu sevgi, bu məhəbbət xalqımızın ürəyində əbədi qalacaq. Çünki xalqımız və ölkəmiz üçün taleyüklü anlarda, düşmənlərimiz etnik azlıq amilindən istifadə etmək istədilər. Azərbaycan xalqının ayrılmaz hissəsi olan azsaylı xalqları fəlakət qarşısında idilər. Məhz vaxtında hakimiyyətə xalq tərəfindən gətirilən Heydər Əliyev cənabları onları bu fəlakətdən xilas etdi.

Üç saata qədər o müdrik insanla söhbət etdik. Olduqca sakit, səbr və təmkinlə bizi dinlədi. Müdrik, qayğılı, mavi okeanlar kimi sonsuz, dərin və mənalı gözləri ilə sanki insanların qəlbini, düşüncəsini oxuyurdu. Zaman keçdikcə, həqiqətən onun nə qədər uzaqgörən siyasətə malik olduğunu daha çox dərk etdim. O, Azərbaycanımızın inkişafı və dirçəldilməsi üçün bir çox müqavilələr və kontraktlar bağlayıb, dəyərli görüşlər keçirib. Bu müqavilələrlə o, Azərbaycanımızı dünya dövlətlərinə tanıtdı, dünya dövlətlərini Azərbaycana bağladı və dünya səhmdarlarını Azərbaycana sərmayə qoymağa sövq etdi. Azərbaycanımız üçün çox dəyərli olan bu müqavilələrdən biri də "Bakı-Tbilisi-Ceyhan"əsrin müqaviləsidir. Bu müqavilənin imzalanmasını düşünəndə, insana yalnız iqtisadi mənfəət və neft ixracatı gəlir. Lakin bu məsələ barədə dərindən düşünəndə görürük ki, müdrik insan, xalqımızın ulu öndəri, Heydər Əliyev bu müqavilə ilə Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Türkiyə, Avropanın bir sıra dövlətlərini, eləcə də ABŞ-nı və bu ölkələrlə əlaqəsi, bağlılığı olan ölkələri biri-birinə bağlayıb və sazişsiz, müqaviləsiz bu ölkələr arasında sanki sülh müqaviləsi imzalayıb. Bu ölkələr bundan belə biri-birinin müdafiəsinə qalxmağa, biri-birinin sözünü deməyə, arxa durmağa, yardım etməyə məcburdurlar. Çünki Ulu Öndərin uzaqgörən siyasəti sayəsində bu ölkələr özləri də bilmədən biri-birinə bağlandı və özü də elə güclü qüvvə ilə bağlandı ki, bu bağlılığı heç bir qüvvə poza bilməz.

(davamı səh.9-da)
(Əvvəli səh. 8-də)

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 5
www.arsivakurdi.org

GÜLLƏ ATMADAN HAKİMİYYƏTƏ GƏLƏN DÜNYA SİYASƏTÇİSİ

"BAKI-TBİLİSİ-CEYHAN" ƏSRİN DÜNYƏVİ SÜLH MÜQAVİLƏSİ

Hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənabları vaxtında "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" neft kəmərinin inşasına başladı, onunla bərabər "Bakı-Qars" qaz kəmərinin bünövrəsini qoydu və həyata keçirdi. Azərbaycanımız üçün həyati əhəmiyyəti olan "Bakı-Axalkalaki-Qars" dəmir yolunun müqaviləsinə qol çəkdi və Gürcüstan, Türkiyə rəhbərləri ilə birlikdə, bu proyektin təməlini qoydu və başa çatmaq üzredir. . Bu müqavilələr bir çox ölkələrə böyük həyati əhəmiyyət kəsb etsə də, hər zaman bizi və bizim kimi ölkələri "boyunduruq"da saxlayan Rusiya kimi hegemon ölkələrə sərfəli deyildi. Neçə illərdir ki, Qarabağ məsələsini meydana atan və həllinə əngəl olan Rusiya, günü-gündən qüdrətlənən, güclənən və Avropa birliyinə, NATO-ya yaxınlaşan Azərbaycanı və Gürcüstanı işğal etmək üçün yeni yollar axtardı və Qarabağ kimi, babaları Nikolayın dövründən yandırılan ocağın odu artırıldı. Gürcüstanın səbirsiz prezidenti Saakaşvilinin ucbatından ocağa benzin töküldü. Nəticədə, Rusiya Gürcüstanı işğal etmək istədi.Böyük arzularla yaşayan Rusiya, əsrlərdir həzm etdiyi Bakı neftinin Avropaya nəqlini sindirə bilmirdi. Ona görə də Gürcüstanı işğal etmək istədi ki, bəlkə Azərbaycan və Azərbay- can nefti onun ixtiyarına keçsin və Azərbaycan yenidən Rusiyanın boyunduruğuna girsin.

Lakin Rusiya hələ də başa dyşmək istəmir ki, ölməz Ümummilli lider Böyük Heydər Əliyev cənabları Azərbaycan Respublikası, Azerbaycan xalqı üçün elə bir iqtisadi-siyasi yol qoyub gedib ki, bundan belə istəsələr də Azərbaysanı Rusiyanın əsarəti altına sala bilməyəcəklər. Necəki Rusiya Gürcüstanı işğal edə bilmədi və Gürcüstandan çıxarılarkən Osetiyanı və Abxaziyanı işğal edərək, müstəqil dövlət elan etdi. Özü də düşünmədən başını bəlaya saldı.

Onda görəsən Rusiya yüz illərdir öz azadlıqları uğrunda mübarizə aparan çeçen xalqının və Çeçenistanın, Tatarıstanın, Başqırdstanın və digər muxtar vilayətlərin müstəqilliyini niyə vermir və niyə tanımır? .Deməli, inamla deyə bilərik ki, ölməz Ümummilli liderimiz Böyük Heydər Əliyev dühası və Azərbaycan Respublikasının prezidenti, hörmətli İlham Əliyev zəkası sayəsində "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" əsrin müqaviləsi Gürcüstanı işğal olmaqdan xilas etdi.Və bu müqavilə sayəsində Azərbaycanla Gürcüstan arasında birdəfəlik sabitliyin təməl daşının qoyulması deməkdir və Gürcüstan məsələsi buna sübutdur. Bütün dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında Bakı-Tbilisi-Ceyhan" əsrin müqaviləsinə imza atmış ölkələr və bilavasitə bu proyektə bağlı olan şirkətlər qalxdı, Rusiyaya beynəlxalq qanunlar çərçivəsində təsir etdilər və işğalçı rus ordusunu Gürcüstandan çıxartdılar. Və Gürcüstanın NATO-ya üzv olması məsələsi sürətləndirildi. Bu məsələləri görən ermənilər də bu həqiqəti görür və Azərbay- canla olan konfliktin həlli yollarını axtarır. Artıq ermənilər də görür ki, Rusiya onları çıxılmaz bəlaya salıb və bu bəlanın həlli torpaqların qayıdışı və qonşuluqda sülh şəraitində yaşamaqdır. Ona görə də "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" əsrin müqaviləsini, "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" **əsrin dünyəvi sülh müqaviləsi** adlandırsaq daha düzgün olar.

Bəli, danılmaz faktdır ki, bu gün minlərlə müxtəlif dünya ölkələrinin şirkətləri, səhmdarları Azərbaycanda bünövrə salıb çalışırlar. Azərbaycanımız günügündən qüdrətlənir, inkişaf edir, gözəl binalar ucaldılır, əvəzolunmaz yollar salınır, əfsanəvi körpülər qurulur, fabrik və zavodlar açılır. Ölkəmizin hansı guşəsinə gedirsən get gözəl parklar, istirahət zonaları, abad yollar görərsən. Respublikamızın bütün şəhər, qəsəbə və kəndlərində yeni, gözəl göz oxşayan binalar tikilir, ucqar rayonlarımıza qaz və rahat yollar çəkilir. Küçələrimizdə, həyətlərimizdə, əyalətlərimizdə müxtəlif çeşidli və markalı rahat maşınlar göz oxşayır. Xalqımızın maddi durumu günü-gündən yaxşılaşır, əlil və qocaların, imtiyazlı vətəndaşlarımızın maaşları artır. Xalqımız firəvan həyat sürməyə başlayıb.

Biz inanırıq ki, xalqımız Ulu Öndərin xidmətlərini heç vaxt unutmayacaq, daim Heydər Əli- yev siyasətini dəstəkləyəcək! Azərbaycan xalqı Böyük Heydər Əliyev ideyalarının həyata keçirilməsi naminə, ömrümüzün sonuna kimi çalışacağıq və onun ideyalarını yaşatmaq üçün, möhtərəm prezidentimiz, İlham Əliyev cənablarına yaxın dəstək olacağıq. Hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının indiki xarici və daxili siyasəti nəticəsində Vətənimiz günügündən çiçəklənir, gözəlləşir. Biz inanırıq ki, Vətənimiz Azərbaysan dün- yanın inkişaf etmiş ölkələrinin ön sıralarında olacaqdır və hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının bu siyasəti nəticəsində nəinki təkcə Azərbaycanda, elə- cə də Qafqazda sülh və əmin-amanlıq bərpa olacaq və dünyanın qüdrətli ölkələri bizimlə dostluq və əməkdaşlıq etməyə çalışacaqlar.

Xalqımız Respublikamızda baş verən ictimai-siyasi hadisələri görür, dəyərləndirir və lazımınca qiymətləndirir.

Hamıya məlumdur ki, hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənabları, istər ölkə daxilində, istərsə də dünya dövlətləri arasında, apardığı müdrik siyasəti nəticəsində dünya dövlətləri günügündən qüdrətlənən Azərbaysanımızla, onun rəhbəri hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənabları ilə hesablaşırlar və ona hörmət və qayğı ilə yanaşırlar belə yanaşma xalqımız üçün, Respublikamız üçün fəxrdir.

Bəli, bu gün hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyevin xoş sədaları respublikamızın hər yerindən gəlir.Əyalətlərimizin inkişafı üçün, inamla demək olar ki, hər gün bir neçə parklar, yeni məktəb binaları, xəstəxanalar, idman kompleksləri, fabrik və zavodlar,müxtəlif elm ocaqlarının açılışını edir. Bu işlər inkar edilməzdir. Xalqın gözü tərəzidir deyiblər. Biz inanırıq ki, xalqımız ölməz Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyev cənablarının siyasətini həyata keçirən, hörmətli prezidentimiz İlham Əliyev cənablarına arxa olacaqlar.

İnamla demək olar ki, prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının indiki siyasəti nəticəsində Vətənimiz günü-gündən çiçəklənir, gözəlləşir və dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin ön sıralarıda özünə yer tutub.

Hazırladı:

Tahir SÜLEYMAN

www.arsivakurdi.org

MAHMUD BƏY SƏFİKÜRDSKİ

Mahmud bəy Bala bəy oğlu Səfikürdski
Doğum tarixi 1898-ci il
Doğum yeri Səfikürd kəndi
Vəfatı 1977-ci il

Həyatı

Bala bəyin üçüncü oğlu Mahmud bəy 1898-ci ildə Səfikürd kəndində dünyaya boy göstərmişdi. 1909-cu ildə Gəncə gimnaziyasına daxil olmuşdu. Gimnaziyanı bitirmədən orduya çağırılmışdı. Rus qoşunlarının tərkibində rumın cəbhəsində döyüşlərdə iştirak etmişdi. Hərbi xidmətdən sonra Gəncəyə dönmüşdü. Gəncənin müsəlman-türk əhalisinin rusların himayəsi ilə ermənilər tərəfindən kütləvi şəkildə qırılmasının qarşısının alınmasında yeni yaradılmış «Yaşıl qvardiya» adlı özünmüdafiə dəstəsinin tərkibində çıxış etmişdi. «Yaşıl qvardiya» əsasən gənclərdən, tələbələrdən ibarət idi. Mahmud bəy Səfikürdskinin döyüş təcrübəsini nəzərə alaraq, onu qvardiyanının sədr müavini təyin etmişdilər. Gimnaziyanı 1919-cu ildə başa vurduqdan sonra bir müddət Gəncə Dairə məhkəməsində müstəntiqliyə namizəd kimi hüquq elminin incəliklərini öyrənməyə çalışmışdı. Elə həmin il o, Bakıda BDU-nin tibb fakültəsinə daxil olmuşdu. Ailə vəziyyəti və maliyyə çətinlikləri ilə əlaqədar olaraq işləmək fikrinə düşmüş və ƏMT-nın rəisi Nağı bəy Şeyxzamanlı Gəncə hadisələrindən Mahmud bəyi tanıyırdı. Və şübhəsiz ki, onun ƏMT rəisinin müavini kimi mürəkkəb və məsuliyyətli vəzifəyə təyin edilməsi həm də onların bir-birilərini yaxşı tanımalarından irəli gəlirdi. Arxiv materiallarından məlum olur ki, Mahmud bəy Səfikürdski ƏMT-da rəis müavini kimi 1919-cu ildə noyabr ayının 15-dən martın 6-dək ƏMT-nın (əksinqilabla mübarizə təşkilatının) rəis müavini vəzifəsində çalışmışdı. O da bu vəzifədə hümmətçiləri təmsil edirdi. Çünki razılığa əsasən, ƏMT rəhbərliyi iki partiyadan təmsil olunmalı idi. ƏMT-nın rəis müavini vəzifəsi də hümmətçilərin payına düşürdü. Ancaq bütün bunlara baxmayaraq, arxiv sənədlərinin də təsdiq etdiyi kimi Mahmud bəy bu vəzifədə özünu layiqincə apardı, gənc respublikanın təhlükəsizliyinin təmin edilməsində öz bacarığını əsirgəmədi. Xüsusən də erməni cəsuslarına və denikinçilərə qarşı mübarizədə Mahmud bəy Səfikürdski bütün imkanlarını səfərbər etmişdi. Onu da deyək ki, əldə edilmiş materialların (MTN-nin arxivi, PR-1752 saylı istintaq işi) bir qismində onun bolşeviklərə qarşı da çıxışı qeyd edilir. Buna əlavə olaraq onu da demək olar ki, Nağı bəylə Mahmud bəyin barəsində söylənilən fikrə bir söykənəkdir. 28 aprel işğalından sonra bir qrup hümmətçi Azərbaycan Fövqəladə Komissiyasında işə qəbul edildi. Onlardan biri də Mahmud bəy idi. Bu elə çox uzun çəkmədi. 22 noyabr 1920-ci ildə onun həbs edilməsi barədə 1906 saylı order imzalandı. Bir gün sonra onu Quba şəhərində həbs edib Bakıya göndərdilər. Onu kommunistlərə qarşı çıxış etməkdə günahlandırırdılar. Ziddiyyətli ifadələrin nəticəsində Mahmud bəy Səfikürdski haqqında 21 yanvar 1921-ci ildə qərar çıxırıldı: o, tutduğu vəzifəsində qala bilməz. Ancaq onun «cinayət»ləri sübuta yetmədiyindən həbsdən azad etmişdi. Təqiblər davam edirdi. Belə bir vəziyyətdə Mahmud bəy Səfikürdski Azərbaycanı tərk etmək məcburiyyətində qaldı. Öncə Yuqoslaviyada yaşayıb ticarətlə məşğul oldu. Sonra Türkiyədə yerləşdi. Mahmud bəy 1977-ci ildə vəfat edib.

Mahmud bəyin Əli bəy adlı oğlu, Mələk xanım, Bilqeys xanım və Leyla xanım adlı qızları var.

Goranboyun Səfikürd kəndi ərazisində 5 min il yaşı olan yeni yaşayış məskəni aşkar edilib

Yaşayış yerindən çoxlu qədim əşyaları tapılıb

Goranboyun Səfikürd kəndi ərazisində 5 min il yaşı olan yeni yaşayış məskəni aşkar edilib. «Göl yeri» ərazisində aparılan qazıntı nəticələrinin qədim dövr tarxinin öyrənilməsinə töhvə olduğu bildirilir. Yaşayış yerindən çiy kərpij , qazma şəklində evlər, təsərrüfat quyuları, ojaq yerləri, 3 insan skeleti, saxsı qablar və çoxlu sayda bəzək əşyaları tapılıb. Ərazidə tədqiqat aparan mütəxəssislərin fikrincə qazıntı işlərinin nəticəsi Azərbayjan arxeologiyasında az öyrənilən və mübahisələrə səbəb olan məsələlərə aydınlıq gətirəcək. Yeniliklər əsasən ilk Tunj dövrünə qədərki mərhələni əhatə edir.

Tapılan kiçik öküz fiquru isə bu dövrdə insanların «toxa» əkinçiliyindən «xış»a keçdiyinə dəlalət edir. Bundan başqa metaldan dəmir ujluqlu kəsiji alətlərin hazırlanmasında istifadə olunan «bitum» məhlulu da aşkarlanıb ki, bu əvvəlki arxeoloci qazıntılar zamanı az miqdarda olduğundan indiyədək onun tərkibi öyrənilməmiş qalıb.

Dövrlərə şahidlik edən bu daş natiqlərin hər parçası tarixin qaranlıq səhiflərini nurlandıran məşəl kimidir. O işıqda isə əcdalarımızın getdiyi yollara yolçuluq etmək insana mənəvi rahatlıq verir.

Analoqu olmayan kurqan

Abidə tunc dövrünə, b.e.ə. III minilliyə aid edilir

Son zamanlar Goranboy rayonunun Səfikürd kəndi ətrafında geniş çöl-tədqiqat işləri aparılıb. Bu işlərin nəticəsində isə rayon üçün ilkdəfə olaraq eneolit dövrünə aid yaşayış məskəni aşkar edilib. Həmin yaşayış məskənində aparılan kəşfiyyat xarakterli qazıntı nəticəsindəabidənin e.ə. V minilliyə aid olduğu müəyyən edilib.

AMEA-nın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun arxeoloqu Müzəffər Hüseynovunsözlərinə görə, burada eyni zamanda çoxlu saxsı məmulatlar da aşkar olunub. Bundan əlavə, kənd əhəng daşlarından tikilib. Kurqanaltı kamera isəsərdabə tiplidir. Sərdabənin divarlarının hündürlüyü 145 sm-dir. Bu hündürlüyü həm də sərdabənin hündürlüyü kimi vermək olar.

Sərdabənin divarları isə çox yaxşı qalıb. Enli inşa edilmiş divarların şimal tərəfdə eni 1 metr 10 sm, cənub və qərb tərəfdə isə 1 metr 60sm-dir. Sərdabənin içəridən ölçüsü şərq-qərb istiqamətində 3 metr 70 sm, şimal-cənub istiqamətində 3 metr 40 sm-dir. Sərdabəyə giriş isəşərqdəndir. Girişin eni 1 metr 40 sm, giriş dəhlizinin uzunluğu isə 4 metr 30 sm-dir. Giriş dəhlizinin kənarındakı divarlar da ağ əhəng daşındantikilib. Girişdə 1 metr 70 sm plan sərdabənin ağzı 60-65 sm ölçüdə, qalınlığı 8 sm olan ağ əhəng daşı ilə örtülüb. Divarların ətrafi isə iki cərgəçay daşları ilə bərkidilib.

Sərdabədə 19 insan skeleti aşkar olunub

Sərdabənin içərisində onun 4 küncündə diametrləri 25x27 sm, dərinlikləri 45-50 sm olan dirək yerləri də aşkar edilib. Dirək yerləririniçərisindən aşkar olunan kiçik və orta ölçülü çaydaşlarına əsasən gənc arxeoloq Müzəffər Hüseynov onu da ehtimal edir ki, bu dirəklərin ətrafıçay daşları ilə möhkəmləndirilib. Kameranın üst hissəsi ağac tirlərlə örtülüb. Bunu qazıntı zamanı sərdabənin içərisində yanıb kömür olan ağacqalıqları da sübut edir. Bəzi agac qalıqlarının diametri 30 sm-ə, uzunlugu isə 1 metrə qədər qalıb.

Sərdabənin üstü ağacla döşəndikdən sonra kameranın üzəri iri qaya daşları ilə təpə formasında qurulub. Sərdabənin döşəməsi ağ gilləsuyandıqdan sonra içərisi tamamilə münasib qaya daşları ilə döşənib. Skelet və bütün arxepluji materiallar bundan sonra səliqə ilə sərdabəyəqoyulub. Sərdabə tipli bu qəbirdə 19 insan skeleti, 23 saxsı qab, 213 muncuq, 10 ədəd iy başlığı aşkar edilib. İy başlığının 9-ü sümükdən, biriisə daşdan hazırlanıb. Daşdan hazırlanan iy başlığı çox ustalıqla hazırlanıb, üzəri üçbucaq formalı naxışlarla bəzədilib. 10 ədəd iy başlığının birqəbirdə aşkar edilməsi faktı ilk tunc dövrü üçün nadir hadisə hesab edilə bilər. Sərdabədən aşkar olunan skeletlər sağ və sol yanı üstə,yarıbükülü, baş tərəfi divara söykənmiş vəziyyətdə qoyulub.

Torpaq qəbirlər aşkar edilib

Goranboyun Səfikürd kəndində tədqiqatlar aparan Müzəffər Hüseynov sonda onu da bildirdi ki, tədqiqatlar zamanı ilk tunc dövrünə aidkurqanlar-ətrafinda son tunc-ilk dəmir dövrünə aid ikitorpaq qəbir tapılıb və qazıntı nəticəsində qəbirlərdən gil qablar, müxtəlif materiallardan, tuncdan bəzək əşyaları - muncuqlar, qolbaq yə sırğalaraşkar edilib. Ekspedisiyanın əsas uğurlarından biri Səfikurd kəndi yaxınlığında onun cənub-şərq tərəfindən ilk tunc dövrünə, b.e.ə. III minilliyəaid kurqan abidəsinin aşkar edilərək qazılması olub.

Arxeoloq Müzəffər Hüseynov onu da bildirdi ki, kurqanın diametri 16 metr, hündürlüyü 2,8 metrdir. Kurqan hündürlüyü 18-20 metrolan uzunsov-oval formalı təpənin üzərində qurulub. Qazıntı zamanı kurqan örtüyündə son tunc dövrünə aid bir qəbir abidəsi də aşkar edilərəkqazılıb. Kurqan örtüyündən aşkar olmuş sallama qəbir 2x1 metr ölçüdə olub, 110 sm dərinlikdə dəfn edilib.

Qəbirdə müxtəlif forma yə ölçüdə 5 ədəd saxsı qab, əqiqdən hazırlanan 72 ədəd muncuq, 1ədəd tunc iynə, 3 ədəd kəsici alət aşkaredilib. Əsas kurqanaltı qəbir çox maraqlıdır.

Arxeoloq M.Hüseynov onu da bildirdi kı, bu qəbir kamerasının divarları iri ölçülü dan 150-200 metr şimal-şərqdə. son tunc-ilk dəmir dövrünə aid torpaq qəbir də aşkar edilib. Qəbir 80 sm dərinlikdə yerləşməkləşərq-qərb iştiqamətində uzunluğu 2 metr, eni 1 metr yarımdır. Qəbirdən sol yanı üstə qoyulmuş skeletin ətrafında isə 3 saxsı qab, 48 ədəd əqiqmuncuq, 1 ədəd tunc muncuq, 1 ədəd tunq qolbaq, 1 ədəd tunc sırğa, 2 ədəd dəvəgözü kəsici alət askar edilib.

Digər torpaq qəbir Səfikürdün şimal-şərq_tərəfindən aşkar edilib. 2 metr 5 sm dərinlikdə aşkar edilən torpaq qəbir kamerası 160x90sm ölçüdədk. Qəbirdən yarımbükülü vəziyyətdə sağ yanı ustə qoyulan skeletın ətrafindan 3 ədəd saxsı qab, 12 ədəd muncuq, 2 ədəd kəsici alətaşkar edilib. Goranboy rayonu ərazisində, xüsusən Səfikürd kəndi ətrafında aparılan apxeoloji qazıntılar zamanı eneolit, ilk tunc, son tunc- ilkdəmir dövrü mədəniyyətlərinin öyrənilməsi baxımından xeyli nailiyyətlər əldə edilib. Tezliklə nəzərdə tutulan tədqiqatlara vəsait ayrılan kimiSəfikürd kəndində yə rayonun digər istiqamətlərində yeni kəşfiyyat ışləri başlanacaq.

Goranboyda 4500 il tarixi olan yaşayış məskəni aşkar edilib

Goranboyda 4500 il tarixi olan yaşayış məskəni aşkar edilib. Müzəffər Hüseynov: "Hazırda ərazinin hələ ki, 100 kvadratmetri araşdırılır”. Goranboyda 4500 il tarixi olan yaşayış məskəni aşkar edilib. Tarixi abidə rayonun Səfikürd kəndi ərazisində tapılıb. Ekspedisiya qrupunun üzvü, arxeoloq Müzəffər Hüseynovun sözlərinə görə 2 il əvvəl aparılan tədqiqatlar zamanı bu ərazidə içərisində 10-dan çox insanın dəfn olunduğu kurqan aşkar edilmişdi.

“Sonradan aparılan araşdırmalar nəticəsində isə müəyyənləşib ki, qara arxac adlanan bu sahədə yaşayış məskəni də mövcud olub və yaşayış yeri təqribən 2 hektar ərazini əhatə edib. Qazıntılar nəticəsində tapılan maddi mədəniyyət nümunələri hələlik bu ərazidə yaşayan insanların toxuculuq və dulusçuluqla məşğul olduğuna dəlalət edir”, - deyə o bildirib.

Bundan başqa arxeoloqların ehtimallarına görə tapılan heyvan sümükləri vasitəsilə o dövrün heyvanat aləmi barədə də informasiya əldə etmək mümkün olacaq.

Müzəffər Hüseynov əlavə edib ki, 2 ha ərazidə yaşayan insanların həm yaşayış yerləri, həm də təsərrüfat sahələri var. “Yəni burada onlar həm çörəklər bişirib, həm də, qab-qacaq hazırlayıblar. Hazırda biz onun hələlik 100 kvadratmetrini araşdırırıq”, - deyə o vurğulayıb.

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 7

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

1453-cü ildə Həsən bəy (Uzun Həsən) Amid qalasında (Diyarbəkirdədir) taxta oturdu. O, az müddət ərzində Kürdüstanın bir hissəsini Azərbaycan, Ermənistan, İraq-Əcəm, İraq-Ərəb və Fars torpaqlarını öz hakimiyyətinə tabe etdi. Onun hakimiyyəti dövründə Kürdüstanın bir sıra əmirlikləri də işğal edildi. O, həmin əmirlikləri qarət edir və yandırırdı. Mənbələrdəki məlumata görə Ərzincan vilayətinin əmiri Məlik Xələf müqavimətsiz təslim olmaqla bərabər, 10 batman[19] qızıl və 50 batman gümüş verməklə həmin vilayəti məhv olmaqdan xilas etmişdir (43, 241-242).

Həsən bəyin xələfləri zamanında Ağqoyunlu hakimiyyəti zəiflədiyinə görə Kürdüstan yenə də Osmanlı, Misir hökumətlərinin nüfuzu dairəsinə düşmüşdü. Beləliklə, Kürdüstan XV əsrin axırınadək dəfələrlə bir istilaçıdan digər istilaçının əlinə keçmiş və onun iqtisadiyyatı dah da pozulmuşdu. Lakin o dövrlərdə bir sıra kürd əmirlikləri öz müstəqilliklərini saxlaya bilmişdi (76, 240-266).

Uzun zaman davam edən xarici basqınlar və daxili tayfa müharibələri nəticəsində taqətdən düşən bir xalqın-kürdlərin XVI əsrin əvvəllərində Osmanlı və Səfəvi dövlətləri kimi qüvvətli qonşuları var idi. Əvvəldə olduğu kimi, həmin dövrdə də müxtəlif kürd tayfaları arasında əmirlik vəzifəsi və torpaq mülkiyyəti nəsildən nəslə keçən monarxiya sistemli əmirliklərə bölünürdü. Bu əmirliklərin ictimai dayağı tayfa üzvləri hesab olunurdu. Onun iqtisadi əsasını isə torpaq üzərində xırda feodal, xüsusi mülkiyyət forması və bu mülkiyyətə arxalanan istismar üsulu təşkil edirdi. Tayfanın üzvləri əmir üçün müxtəlif mükəlləfiyyətlər daşıyır və onun hərbi səfərlərində iştirak edirdi. Kürdlər arasında feodal üçün hərbi xidmət əsrlər boyu daimi bir peşə şəklini almışdı. Buna görə də kürd əmirləri qüvvətli dövlət qarşısında özünü hərbi xidmətçi, zəif dövlət qarşısında isə müstəqil bir hökmdar kimi hiss edirdi. Bidlisinin qeyd etdiyinə görə kürdlər arasında qüvvətli və sayca üstünlük təşkil edən tayfalar əşirət (76, 18) adlanırlar. XVI əsrin əvvəllərində Kürdüstanda bir neçə qüvvətli və nisbətən müstəqil əşirətlər təsadüf olunurdu. Bunlardan biri mərkəzi Məraş əyaləti olmaqla, sərəncamında çoxlu kürd əmirləri olan türkmən Əlaəddövlə Zülqədər, digəri isə mərkəzi Sabuçbulaq (Mehabad) olmaqla Mukri tayfasının başçısı Seyfəddin oğlu Sarom idi. Keçmişdə olduğu kimi, həmin əsrdə də əmirlər arasında davam edən daxili vuruşmalar Kürdüstanın siyasi cəhətcə birləşməsinə imkan vermirdi. Bidlisi öz əsərində Kürdüstandakı bu vəziyyəti göstərərək yazır: «Hər biri bir tərəfdə özbaşına mütləqiyyət bayrağı qaldıraraq, sərbəst olaraq dağ zirvəsində daldalanır… Aralarında Tövhiddən[21] başqa heç bir mənada birlik yoxdur» (76, 16-17; 103, 450).

Beləliklə, XVI əsrin əvvəllərində hələ siyasi cəhətdən mərkəzləşməmiş kürd əmirləri başqa təcavüzdən özlərini qorumaq üçün qonşuluqlarındakı iki qüvvətli dövlətdən birinə istinad etməli idilər. Sünni məzhəbinə yaxın olan kürd əmirləri osmanlılar tərəfə meyl göstərməli idilər. Lakin kürd xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasındakı tarixi döstluq və əməkdaşlıq kürdlərin əksəriyyətində Səfəvilər dövlətinə arxalanmağa meyli artırırdı (22, 7). Çünki kürd xalqı özünü xarici basqınlardan qorumaq üçün Azərbaycan ərazisində təşkil olan Səfəvilər dövlətinə ümid gözü ilə baxırdı. Lakin I Şah İsmayıl Səfəvinin Kürdüstan haqqındakı yanlış siyasəti bu ümidi heçə çıxartdı. Şahın Kürdüstan üzərinə ilk hücumu Savuçbulaq nahiyyəsini qəsb etməklə başlandı.

I Şah İsmayıl 1505-ci ildə Qızılbaş sərkərdələrindən Durmuş xan Şamlu, Əbdi bəy Şamlu, Saruəli Möhürdar Təkəlu, Bayram bəy Qaramanlu və Xulafa bəyin başçılığı ilə Sarom üzərinə böyük ordu göndərdi. Lakin Sarom bəy bu müharibədə qalib gəldi və öz müstəqilliyini qorudu. O dövrün mənbələrindəki məlumata görə həmin müharibədə qızılbaşlar çoxlu itki verdilər və adları çəkilən sərkərdələrdən Durmuş xan Şamlu, Bayram bəy (59, 90) və Xulafa bəy salamat geri qayıtdılar.

«Həbib əs-Siyər» əsərinin müəllifi bu hadisədən bəhs edərkən I Şah İsmayıl Səfəvinin Kürdüstan haqqındakı istilaçılıq siyasətini pərdələyərək yazır: «Sarom Kürdüstan qarətçiləri ilə birlikdə yol kəsməklə məşğul olduğu üçün şah onun üzərinə qoşun göndərdi. Sarom qaçdı və dinsiz kürdlərdən bir çoxları öldürüldü. Şah ordusu böyük qənimətlə geri qayıtdı» (112, 42). Qunabadi qeyd edir ki: «Şah ordusu ilə kürd dilavərləri arasında şiddətli müharibə oldu. Sarom qaçdı, kürdlərin çoxu qılıncdan keçrildi və qan su yerinə axdı» (113, 102).

Bidlisi göstərir ki, «Sarom Qızılbaşların təcavüzündən özünü qorumaq üçün I Sultan Səlim xana tabe oldu» (76, 289).

Bizim üçün Bidlisinin yazdığı daha doğru və düzgün məlumat hesab edilir çünki o, Səfəvilər dövləti ilə kürd əmirləri arasında gedən vuruşmaları öz əsərində dəqiq surətdə qeyd edir və dövrün ziddiyyətlərini müəyyən qədər açıb göstərirdi.

Müasir İran tədqiqatçısı Rza Pazuki[22] 1507-1508-ci illərin hadisələrindən bəhs edərək Saromın Gürcüstan hakimi olduğunu qeyd edir və 1507-ci ildə qızılbaşlar tərəfindən öldürüldüyünü irəli sürür. Mənbələrə istinadən həmin müəllifin müddəası düzgün deyildir (70, 285).

XVI əsrin əvvəllərində Kürdüstan ərazisinin böyük bir hissəsinə sahib olan qüvvətli hökmdarlardan biri də əvvəldə qeyd edildiyi kimi Əlaəddövlə Zülqədər idi. Bu sülalə 1339-cu ildən 1515-cı ilə qədər Məraş, Əlbistan, Xarput, Amid, Urqe və s. Kürd vilayətlərinin hökmdarı olub, 80 min evdən ibarət olan Zülqədər tayfasına və bir çox kürd tayfalarına başçılıq etmişdir. Bu sülalənin son nümayəndəsi Əlaədövlə, o zaman Kürdüstanı öz nüfuz dairələrinə bölüşdürən Misir və Osmanlı sultanları ilə müdrik siyasət apararaq öz müstəqilliyini qorumaqla bərabər, onlardan maddi istifadələr də edirdi. Məsələn, İskəndər Münşinin yazdığına görə Rum nümayəndəsi onun sarayına gəldikdə, o öz xadimlərindən bir neçə nəfərinə Misir paltarı geydirib Rum nümayəndələrinə deyirdi: «Misir nümayəndəsi gəlib sizin əleyhinizə məndən kömək istəyir.Lakin mən sultanla dost olduğum üçün onların təklifini rədd edirəm» (47, 33). Misir nümayəndəsi gələrkən yenə də eyni vəziyyəti təkrar edirdi. Buna görə də Əlaəddövlə Zülqədər həmişə deyirmiş ki, «iki qızıl quşum vardır, biri qızıl, digəri isə gümüş yumurtlayır» (47, 33).

Beləliklə, onun qüdrət və nüfuzu günü-gündən artır və 70-dən çox kürd əmiri Əlaəddövlə hökumətinə tabe olur. I Şah İsmayıl Səfəvi ilə vuruşmada məğlub olan Ağqoyunlu Sultan Murad 1506-cı ildə Məraş əyalətinə gəlir və Əlaəddövlənin qızı ilə evlənir. Bundan sonra türkmən ordusu ilə Əlaəddövlə ordusu birləşərək böyük bir qüvvə təşkil edir. Bu qüvvədən istifadə edən Əlaəddövlə digər kürd əmirliklərini və o cümlədən Mosul vilayətini də öz hakimiyyətinə tabe edir. Bundan sonra o, Diyarbəkir əyalətini ələ keçirmək istəyirdi, lakin 1507-ci ildə Diyarbəkir hakimi Əmir bəy Mösullu türkmən I Şah İsmayıla tabe olur və buna görə də şah ona xan ləqəbi verir. Sonralar isə Təhmasib Mirzənin ləlləsi və Xorasan vilayətinin hakimi təyin edir (113, 293). Diyarbəkir qalası hələlik Əlaəddövlənin əlində qalır. O, öz növbəsində Diyarbəkir üzərinə hücuma hazırlaşır. Odur ki, bunu duyan I Şah İsmayıl 1507-ci ildə Əlaəddövlənin üzərinə qoşun göndərdi. Hər iki ordu Əlbistan çölündə üz-üzə gəldi. Üç gün davam edən qanlı vuruşmadan sonra Qızılbaşlar yalnız Diyarbəkir qalasını Əlaəddövlə ordusundan ala bilir.

Dövrün bir sıra müəllifləri həmin müharibədə həlak olan insanların qanından Əlbistan torpağının qırmızı rəngə boyandığını qeyd edirlər (112, 43-45). Əlaəddövlə qalan ordusu ilə Məraş tərəfə çəkildi. I Şah İsmayıl Diyarbəkir əyalətini Xan Məhəmməd Ustacluya tapşırdı. Lakin Diyarbəkir mahalındakı Qara Həmid əmirliyinin hakimi Qayıtmas bəyə[23] tabe olmadı və ixtiyarındakı Amid qalasını möhkəmləndirdi. O, Xan Məhəmməd Ustaclu ilə apardığı müharibədə məğlub oldu.

Həsən bəy Rumlu yazır ki: «Təkcə Amid qalasının alınmasında 7 min nəfərdən artıq adam öldürüldü (59, 94). Bu məğlubiyyətdən sonra Qayıtmas bəy Mosullu Məraş hökmdarı Əlaəddövlə Zülqədər ilə ittifaq bağladı. Onların 10 min nəfərlik qoşununa Əlaəddövlə Zülqədərin oğlu Qasım bəy (Saro Qaplan adı ilə məşhurdur) başçı təyin olundu. Qasım bəy 1507-ci ilin qış aylarında Diyarbəkir üzərinə hücum etdi. Bu müharibədə yenə də Xan Məhəmməd qalib gəldi. Qasım bəy və Qayıtmas bəy Mosullu öldürüldü. Beləliklə də, Qara Həmid şəhəri tutdu və qalanı isə Xan Məhəmməd Ustaclu tərəfindən işğal edildi.

Həsən bəy Rumlu göstərir ki: «Həmin müharibədə Qasım bəyin 10 min nəfərlik qoşununa qarşı, Xan Məhəmməd Ustaclunun yalnız 2 min nəfər qoşunu vuruşdu və qalib gəldi» (59, 95-96). Bidlisi Xan Məhəmməd Ustaclunun qalib gəlmə səbəbini öz əsərində belə izah edir: «Xan Məhəmməd Ustaclu Süleymani Kürd tayfasının başçısı Mir Diyaəddin (Ziyaəddin) ilə qohum oldu. Buna görə də Süleymani tayfası qılınc gücü ilə Diyarbəkiri qorudu və Saro Qaplan öldürüldü (76, 265). Kürdüstan ərazisində baş verən bu müharibələrdə ən çox kürd xalqının məhv olduğunu güman etmək olar.

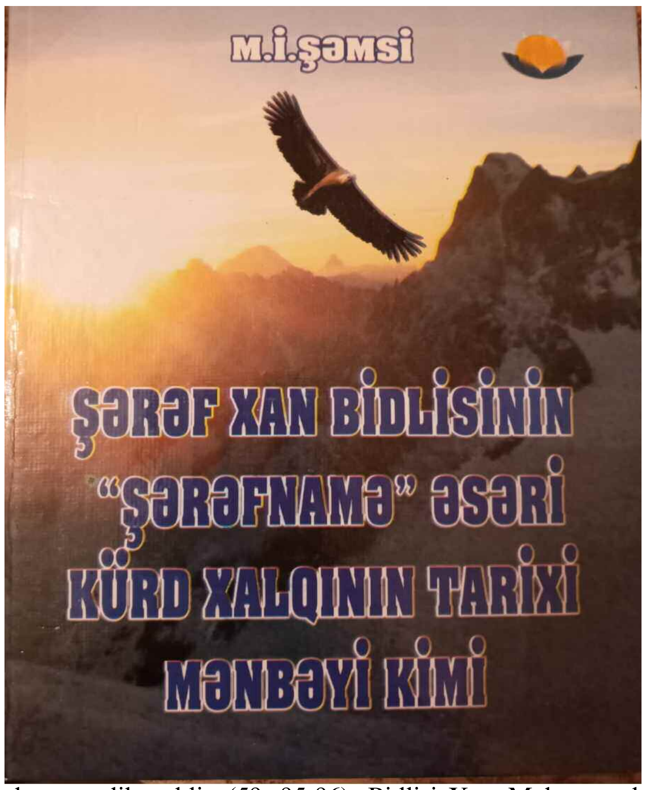

Qazi Əhməd Qəzvini yazır ki: «Bu məğlubiyyətdən sonra Əlaəddövlə Zülqədər 14 min qoşun toplayıb, böyük oğlu Qur Şahrux və kiçik oğlu Əhməd bəyi həmin qoşuna başçı təyin etdi. O, bu böyük qüvvəni yenə də Diyarbəkir üzərinə göndərdi, lakin məğlub oldu» (101, 270-71). Əlaəddövlə 1515-cü ilə qədər müstəqilliyini saxladı. Lakin həmin ildə Kürdüstan ərazisi I Sultan Səlim tərəfindən işğal edilərkən vuruşmada öldürüldü (48, 146; 102, 119).

I Şah İsmayıl Diyarbəkir əyalətini və ona tabe olan bir sıra qala və əmirlikləri işğal etdi. Lakin o, bununla kifayətlənməyib Əkil, Mösul, Səncər, Mardin, Ərzincan, Xarput, Ərciş və bir sıra başqa əmirlikləri də müharibə yolu ilə aldı. Şah Çəməşkəzək vilayətini işğal etmək üçün Nurəli xəlifənin başçılığı ilə oraya qoşun göndərdi, lakin həmin vilayətin əmiri Hacı Rüstəm bəy müqavimət göstərmədi və öz əmirlərini Qızılbaşlara təslim etdi. O, hələ 1503-cü ildə Sultan Bayəzidin Səfəvilər əleyhinə olan təklifini də rədd etmişdi. Bundan sonra Şah İsmayıl tərəfindən Ərzincan vilayətinə hakim olan Nurəli Xəlifə, həm də Çəməşkəzək hakimi oldu, sonra Etaq əmirliyi Əhməd bəydən zorla alındı.

Şah Cəzirə əyalətini işğal etmək üçün üç dəfə oraya qoşun göndərdi, lakin hər dəfə məğlub edildi. «Şərəfnamə»də göstərildiyinə görə Cəzirə hakimi Əmir Şərəf yalnız bir vuruşmada şah qoşunlarından 1700 nəfər öldürmüş və çoxlu əsir almışdı (76, 124). Lakin Əmir Şərəfin ölümündən sonra onun qardaşı Şah Əli bəy I Şah İsmayıla tabe oldu.

Şah İsmayıl Səfəvi kürd əmirliklərini işğal etdiyi zaman (1505-ci il) 12 nəfər adlı-sanlı kürd əmiri Şah İsmayıla tabe olmaq məqsədilə böyük hədiyyələrlə Xoy və Təbriz tərəfə hərəkət etdi. Bidlisi yazır ki: «Kürdüstan əmirləri Təbrizə çatan kimi şahın əmrilə zəncirlənib həbsə alındılar» (76, 125). Həmin ildə 11 nəfərdən ibarət ikinci bir qrup kürd əmirləri Təbrizə Şah İsmayıla tabe olmağa getdilər. Onların taleyi də əvvəlki 12 nəfərin taleyi ilə birləşdi. Bu əmirlərdən bəziləri yalnız Çaldıran müharibəsi (1514) zamanı imkan tapıb Kürdüstana gələ bildilər.

Beləliklə, I Şah İsmayıl Səfəvi istila etdiyi əmirliklərdən başqa, həbsə aldığı əmirlərin də torpaqlarını Qızılbaş sərkərdələrinə tapşırdı. Bidlisinin yazdığına görə «O, Cəzirə əyalətini Xan Məhəmməd Ustaclının qardaşı Ulaş bəyə, Əkil əmirliyini Mənsur bəyə və Bidlis vilayətini də əvvəl Qurd bəyə, sonra isə Əvəz bəyə tapşırmışdı» (76, 125-416).

(Ardı var)

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 8
www.arsivakurdi.org

AZƏRBAYCANDA FEODAL DÖVLƏTLƏRİ

İqtisadi rayon
Kəlbəcər-Laçın
Ərazi 707 km²
Əhali 33900 nəfər
Nəqliyyat vas. kodu 64
Poçt kodu (Mərkəzi PŞ)
AZ 6401
Yaşayış məntəqələrinin sayı 82

Zəngilan - Azərbaycan Respublikasında rayon. 1930-cu ildə təşkil olunmuşdur. Kiçik Qafqazın cənub şərqində, Arazın sol sahilində yerləşir. Qərbdə və şimal-qərbdə Ermənistan Respublikası ilə, cənubda və cənub-şərqdə İran İslam Respublikası ilə həmsərhəddir. sahəsi 707 km², əhalisi 37,4 min nəfərdir (01.01.2006). İnzibati mərkəzi Zəngilan şəhəridir.

ZƏNGİLANIN TARİXİ

Şərqlə qərbin qovuşduğu yerdə yerləşən bölgə, ticarətdə əsas ələqələndirici məntəqələrdən olmuşdur. Bölgənin tarixinin qədimliyini, qalalar, müşahidə məntəqələri, arxeoloji qazıntılar zamanı aşkar edilmiş maddi-mədəniyyət abidələri və nümunələri, qədim sikkələr və məişət qabları sübut edir. Rayonun ərazisində 60-cı illərdə təsərrüfat işləri zamanı xeyli küp qəbirlər (küp qəbirlər Azərbaycanda e.ə. II əsrdən eramızın əvvəllərinə kimi mövcud olmuşdur) və e. ə. IV -II əsrlərə aid edilən və əksəriyyəti Makedoniyalı İsgəndərin adına zərb olunan onlarla sikkə ərazinin lap qədim zamanlardan beynəlxalq ticarətdə mühüm rol oynadığından xəbər verir. XIV əsrdə yaşamış məşhur coğrafiyaşünas və tarixçi Həmdullah Qəzvininin yazdığına görə, Zəngilanın əsası hicri tarixin 15-ci ilində, yəni 636-cı ildə qoyulub.

QƏDİM ŞƏRİFAN ŞƏHƏRİ

Rayonun ərazisində Xudafərin su qovşağının yaradılması ilə əlaqədar olaraq 1974-cü və 1979-cu illərdə Azərbaycan EA Tarix İnstitutunun Arxeologiya şöbəsi tədqiqat aparmışdır. Arxeoloji qazıntı işləri zamanı məlum olub ki, ərazi arxeoloji və memarlıq abidələri ilə zəngindir.

Burada "Şəhri Şərifan" və ya Şəhri Xəlifan adı ilə tanınan bir orta əsr şəhərinin xarabalıqları aşkar olunmuşdur. Şəhər qalığının ərazisi 9 hektara yaxındır. Şəhər təbii, coğrafi və strateji baxımdan əlverişli mövqedə yerləşib, qərb tərəfdən dağ silsiləsi, şərqdən Həkəri çayının sıldırım sahili ilə əhatə olunub. Məlum olmuşdur ki, bu şəhər cənubu Qafqazdan keçən baş ticarət yolunun üzərində yerləşir.İlk qazıntılar burada ilk mədəni təbəqənin olduğunu aşkar etdi. Burada IX əsrdən insan yaşadığını söyləməyə əsas verir. Şəhərin də elə bu dövrdə yəni IX əsrdə formalaşdığı, əsası qoyulduğu görünür. Şəhər XIV- XVII əsrlərə kimi mövcud olmuşdur. Qazıntılar və tapılmış arxeoloji materiallar şəhərdə dulusçuluq və metalişləmə sənətinin inkişaf etdiyini göstərir. Şəhərin iqtisadiyyatında çəltikçilik xüsusi yer tuturdu. Bunun şəhərdə tapılan düyü anbarı sübut edir.

Memarlıq abidələrindən biri Şərifan kəndində yerləşən Şəhri-Şərifan abidəsidir. Bu abidənin böyük bir hissəsini Həkəri çayının selləri uçurub dağıdıb və yuyub aparıb.Abidənin ancaq sərdabə hissəsi bizə gəlib çatmışdır.. Azərbaycan orta əsr memarlığında ən qiymətli abidə olan bu kompleks XII-XIII əsrə aid edilir. Onun yeraltı hissəsi plana görə çıxıntılara malik kvadrat şəklindədir. Onun ölçüləri 5,4 x 5,4 m-dir. Onun 3 qolu çatmatağla, dördüncü tərəfi isə müstəvi tavanla örtülmüşdür. Giriş yolu, mehrabı və divarları nisbətən yaxşı vəziyyətdədir. Maraqlıdır ki, giriş və mehrab olan tağ naxışlanıb, digər tağlarda belə naxış yoxdur,abidə içəridən və çöldən dördkünc formalıdır. Üstünün uçuğundan məlum olur ki, künclərdə boşluqları doldurmaq üçün saxsı qablardan istifadə olunub. Bu da içəridə dua oxunan zaman səsin ahəngdar səslənməsinə və təsirli olmasına imkan yaradırdı. Abidənin cənub divarında dördbucaqlı formada taxçaya oxşar, çox da dərin olmayan mehrab vardır. Onun yan tərəfləri nazik tili sütunlarla bəzədilmişdir. Abidənin tağının arxivoltu prizmatik çıxıntılı formadadır. Onun üstü üçbucaq şəkilli xonçalarla bəzədilmişdir. Divarlar yaxşı cilalanmış daş piltələrdən hörülmüşdür. Onun şərq qolu çatmatağla örtülmüşdür. Həmin qolun qurtaracağında üstü kəsilmiş tağşəkilli qapı yeri vardır. O, müstəvi tağtavanla örtülü dəhlizə açılır. Tikintinin mərkəzi hissəsi günbəzlə örtülmüşdür. Divarlar və tağlar yaxşı cilalanmış Daş piltələrdən hörülmüşdür. Abidənin yerüstü qalıqları onun bürcvari türbələrə oxşarlığını sübut edir.

Burada aparılan tədqiqat zamanı şəhər ətrafında iki qəbiristanlığın olduğu müəyyən edilib. Onların biri şəhərin varlı əhalisinə məxsus sərdabə tipli qəbirlərdir. Bu qəbiristanlıq təqribən 1 km şimalda yüksək dağın döşündə salınıb. Onlar ağ daşla inşa edilib, əksər hallarda qapı üstü və ya mehrabvari hissədə həndəsi və nəbati formada naxışlanıb. İkinci qəbiristanlıq isə şəhərin cənub-qərbində olub üstü direklərlə örtülən qəbirlərdən ibarətdir. Hər iki qəbiristanlıqda dəfn islam adəti üzrə aparılıb.

3 metr dərinlikdə aşkar edilmiş hamam kompleksi çox maraq doğurur. Əsasən bişmiş kərpicdən Naxçıvan-Təbriz memarlığı üslubunda inşa edilən bu kompleksin su qızdırılan otağı, parxanası və yuyunmaq yeri və hovuzları salamat qalmışdır.

MƏMMƏDBƏYLİ TÜRBƏSİ

Rayonun Məmmədbəyli kəndində olan türbə dövrümüzə qədər salamat gəlib çatan abidələrdəndir. Günbəzin yuxarı hissəsi azca dağılmışdır. Türbə piramidal günbəzlərlə örtülmüş səkkizgüşəli prizmadan ibarətdir. Türbənin əsas qapısı şimal-qərb tərəfdədir. Onun üzü çox sadə işlənmişdir. Üz müstəvilərinin əsas hissələri batıqdır. Buna görə də türbənin küncləri bir qədər çıxıntılıdır. Türbənin qapısı yerdən 1,8 m. hündürlükdədir. Orada yeraltı sərdabədə mövcuddur. Məmmədbəyli türbəsi Azərbaycanın bürcvari türbələrinə bənzəyir. Abidənin karnizi diqqəti cəlb edir. O, qara rəngi daşdan işlənmişdir. Konstruktiv elementlərin mütənasibliyi gözəl memarlıq kompoziyası türbəyə moni-mental gözəllik verir. Əsas tikinti materialı kimi daşdan istifadə edilmişdir. Kərpic tikintilərdə olduğu kimi bu türbənin divarı yükdaşıyıcı kütləyə və üzlüyə bölünmür. Üzlük eyni zamanda divarın əsas hissəsini təşkil edir. Üst kamera divarının qalınlığı 86 sm olub iki, cərgədən ibarətdir. O, daxili və xarici üzlük daşlardan hörülmüşdür.

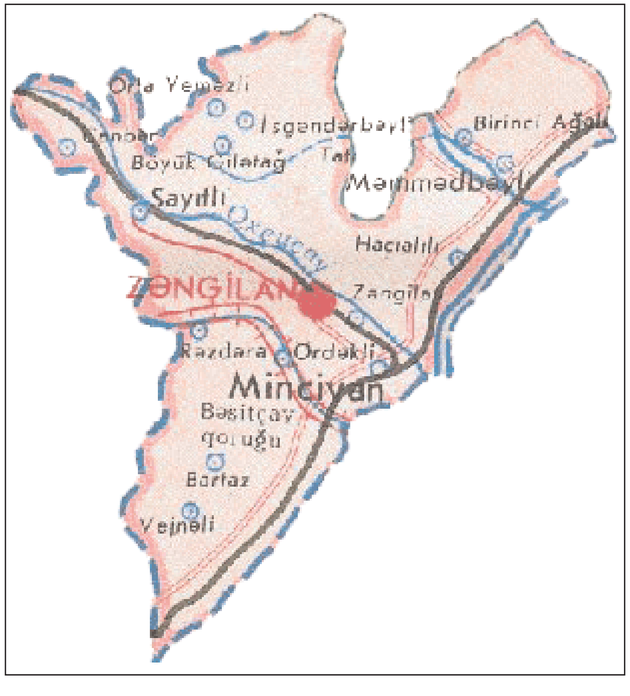

Onların arası boş saxlanılmış, sonra məhlulla doldurulmuşdur. Bu cür tikintiyə Azərbaycanın başqa türbələrində də rast gəlinir. Türbənin üst günbəzini tikərkən də bu texnikadan istifadə olunmuşdur. Burada da günbəz iki qatdır. Daxili günbəz sferik, xarici günbəz isə piramidal formadadır. Onların da arası məhlulla doldurulub. 1975-ci ildə ilk dəfə yeraltı sahə təmizlənmiş və türbənin sərdabəsi üzə çıxarılmışdır. Sərdabə 2,95 x 3,30 m. ölçülü düzbucaqşəkilli plana malikdir. O, 190 sm hündürlükdə çatmatağla örtülmüşdür. Sərdabəyə giriş qərb tərəfdəndir. Qapının eni 76 sm, hündürlüyü isə 88 sm-dir. İslam qaydalarına görə türbəyə və sərdabəyə girişin hündürlüyü 120 sm-dən artıq ola bilməz. Çünki, bura girən bir qədər əyilməli, mərhuma ehtiramını bildirməlidir. Sərdabənin döşəməsi yaxşı cilalanmış daşlarla hörülmüşdür. Orta əsrlərdə belə türbələr adətən feodal əyanların, maddi durumuyaxşı olan və eyni zamanda tanınmış şəxslərin qəbri üstündə ucaldılırdı. Bu türbənin girişi üstündə olan və nəsx xətti ilə yazılmış bir kitabə vardır. Bu kitabədə deyilir ki, bu türbə 704-cü ildə Ramazan ayında (1305) Məhəmməd əl-xacənin qəbri üstündə tikilmişdir.

HACALLI DAİRƏVİ BÜRCÜ XIV ƏSR

Hacallı kəndindəki dairəvi bürc - bu tarixi memarlıq abidəsi də qorunurdu. Çox təssüflər olsun ki, onun haqqında bizim əlimizdə nə şəkil, nə də məlumat vardır. Bu abidə dairəvi formada olmuşdur. Bu bürcün dəqiq tikilmə tarixi bəlli deyil. Onun da səbəbi mütəxəsisrəyinin və arxeoloji tədqiqatların aparılmasının nəticəsidir. Burada orta əsrlərə aid kəhriz, karvansara qalığı və məscid də mövcud olmuşdur.

YENİKƏND SƏRDABƏSİ

Həkərinin sağ sahilində olan Yenikənd kəndində də XIV əsrə aid sərdabə mövcud idi. Onun da üst hissəsi uçmuş ancaq alt hissəsi dövrümüzə gəlib çatmışdır. Bu abidə də vaxtında tədqiq olunmadığından onun haqqında ətraflı məlumat vermək imkanımız yoxdur.

ZƏNGİLAN ŞƏHƏRİNDƏ MƏSCİD

Rayon mərkəzində olan bu məscid XVII - XVIII əsrlərə aid edilir. Məscidin Səfəvilər dövründə tikilməsi güman edilir. Onun ölçüləri 12 x 20 m. idi. İçərisində mehrab və taxça var idi. Tikintidə əsasən yerli əhəng daşından istifadə olunmuşdur. Divarlar üzlənməmişdir. Məscidin qapısı günçıxana açılırdı. Qapı tağformalı olmuşdur. Onun üst tərəfində kitabəsi var idi. Rayonun Bartaz, Sobu, Baharlı, Qıraq Müşlan, Malatkeşin-Şəfibəyli kəndlərində, Mincivan qəsəbəsində də məscidlər var idi. Rayon ərazisində tapılmış qoç heykəlləri və at fiqurları da uzaq keçmişimizdən xəbər verirdi.

BARTAZ QIZ QALASI

Rayonun Bartaz kəndi ilə Vejnəli kəndi arasında hündür bir dağın üstündə xalq arasında Qız qalası adlanan bir qala da var idi. Qala əsasən müşahidə məntəqəsi rolunu oynamışdır. Çünki, yoldan xeyli aralı və yüksəklikdə olan və bir o qədər də böyük olmayan belə bir qala nə sığınacaq, nə də müdafiə istehkamı rolunu oynamayıb. Orta əsr müdafiə qalaları və sığınacaqlar hündür və geniş bir ərazidə inşa edilir və onun ətrafı ya təbii şəraitlə qorunurdu, ya da ki, qalanın ətrafına hündür divar çəkilir və müəyyən məsafələrdən bir bürclər inşa edilirdi. Burada biz onlara təsadüf etmirik. Bunlara əsasən deyə bilərik ki, Bartaz qız qalası müşahidə məntəqəsi rolu oynamışdır. Rayonun Yeməzli və Bartaz kəndlərində qədim alban kilsələri var idi.

MUZEYLƏR

Tarix diyarşünaslıq muzeyi rayon mərkəzində idi. Onun yüzlərlə eksponatı var idi. Onlar xalqımızın uzaq keçmişindən bu günümüzə qədər olan həyat tərzini, məişət və mədəniyyətini əks etdirdi. Daş heykəllər muzeyi Ağ oyuq deyilən yerdədir. Burada müxtəlif dövrlərə aid daş abidələri vardır.

KOROĞLU DAŞI

Xalq qəhrəmanı Koroğlunun adı ilə hallandırılan bir daş əslində ondan xeyli əvvəllər mövcud olmuşdur. Bu daş ağ rəngdədir və onun nis-

AZƏRBAYCANDA FEODAL DÖVLƏTLƏRİ

bətən baş tərəfinə bir oyuq var. Həmin daşın yerləşdiyi yerə Ağ oyuq deyirlər. Bu ərazinin belə adlanması bu daşla əlaqədardır. Ağ (daş) oyuq (yenə daşda) sözləri hər şeyin adını göstərir.Daşın üzərindəki oyuqda qədim türklər, atəşpərəstlər od qalayardı. Bu oyuqda da çox güman ki, şam yanardı, müxtəlif ayinləri icra edərdilər. Daşın üzərində qəribə yazılar da vardır. Bunlar qədim türk yazılarına bənzəyirdi. Çox güman ki, bunlar Orxan-Yenisey yazılarıdır. Bu əraziyə bəzən "Yazı düzü" də deyirlər. Bu ad da həmin daşla, onda olan yazılarla əlaqədar yaranmışdır. Həmin ərazi rayon mərkəzindən Bakıya gedən yolun üstündə, hündür bir yerdədir.Daşın ölçüləri təxminən 90 sm x 40 sm x 20 sm-dir. O yonulmuş haldadır. Neçə əsrdir günün və yağışın altında qalmasına baxmayaraq öz keyfiyyətini itirməmişdir.

COĞRAFİ MÖVQEYİ

Zəngilan rayonu şimaldan Qubadlı və Cəbrayıl rayonları, cənubdan və şərqdən İran, qərbdən Ermənistanla həmsərhəddir.

RELYEFİ

Qərbdə dağlıq və şərqdə düzənlikdir. Ərazisində Yura, Təbaşir və Neogen-Antropogen çöküntüləri yayılmışdır. Faydalı qazıntıları: tikinti daşı, əhəng xammalı, qızıl, qara mərmər və s.

TƏBİƏTİ

Zəngilan inzibati rayon kimi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Ərazisi - 707 km2 Zəngilan rayonu şimaldan Qubadlı və Cəbrayıl, cənubdan və şərqdən İran İslam Respublikası, qərbdən Ermənistan Respublikası ilə həmsərhəddir. Rayon ərazisi Kiçik Qafqaz dağlarının cənub tərəfində Arazboyu hissədə yerləşir. Ərazinin özünəməxsus gözəllikləri, sıldırımlı qayaları, laləli düzləri, göz oxşayan meşələri və kolları vardır. Rayonun ərazisi mürəkkəb səth qurluşuna malikdir. Ərazi çay dərələri ilə parçalanaraq dərin dərələr əmələ gətirir. Rayon ərazisində əsasən Mezozoy gili sistlər, Yura təbaşir yaşlı əhəng və qumdaşları bir çox yerlərdə çökmə və vulkan mənşəli suxurlar yayılmışdır. Dağlıq ərazilərdə yayılmış Yura və Təbaşir dövrü süxurları 150-200 min il əvvələ aiddir. Ərazidə Bazarçay silsiləsinin Barbar və Sələfir zirvələri (2270 metr yüksəklikdə) vardır ki, bu silsilə də Ağbənd, Vejnəli yaxınlığında Araz dərəsinə düşür. Burada zəngin qızıl yataqları (Vəjnəli) vardır. Şükürataz yüksəkliyindən başlanan başqa bir sıra Sobu-Top -Dəlləkli kəndləri istiqamətində Araza doğru enir. Oxçu və Bərgüşad çayları arasında olan Süsən dağı silsiləsi, cənub-şərqə doğru enərək Ağoyuq düzünü əmələ gətirir. Bura təbaşir çöküntülü suxurlardan ibarətdir. Oxçu çayının hər iki sahilində Karst mağaraları vardır. Rayonun şimal-şərq hissəsində Qarabağ silsiləsi yerləşir. Bu silsilə getdikcə alçalaraq Geyən çölünü əmələ gətirir. Rayonun ərazisində dağlıq hissələrdə sıx meşələr yayılmışdır. 1800-2000 metr hündürlükdə olan enli yarpaqlı meşələr getdikcə enərək subalp və alp çəmənliklərinə keçir. Rayonun ərazisi müalicə əhəmiyyətli bitgilərlə və bulaqlarla zəngindir. Ərazidə zəngin tikinti daşı, gil, mərmər və s. materiallar vardır. Rayonun təbii şəraiti, mürəkkəb relyefi onun özünə məxsus iqlimini yaratmışdır. Ərazidə Araz boyu yerlərdə qışı quraq keçən yarımsəhra və quru çöl iqlimi, bir qədər yüksək hissələrdə isə quraq keçən mülayim isti iqlim vardır və sürətli dağ çayları olan Həkəri, Oxçu, Bəsit və Araz keçir və mənbəyi dağ silsilələrdən başlayan çayların mənsəbi Araz çayıdır Rayonun ərazisi müxtəlif tarixi dövrlərdə ayrı-ayrı inzibati ərazi bölgülərinə məruz qalmışdır.Rusiyanın işğalı zamanı 1828-ci ilə qədər bölgənin ərazisinin Bəsitçaydan qərbə tərəf hissəsi Naxçıvan, şərqə tərəf hissəsi isə Qarabağ xanlığının tərkibinə daxil olur. XIX əsrin əvvələrində Rusiyanın Cənubi Qafqazı işğal etməsindən sonra yeni ərazi-inzibati bölgüsü aparılır. 1868-ci ildə YElizavetpol quberniyası yaradılır. Onun tərkibində Şuşa, Yelizavetpol və Zəngəzur qəzaları yaradılır: Yeni bölgüyə əsasən Zəngilan rayonunun ərazisi Zəngəzur qəzasına daxil edilir. 1925-ci il sənədlərində Zəngilan, Cəbrayıl qəzası tərkibində göstərilir və xəritədə Zəngilanın Genlik, Aladin, Dəlləkli kəndləri qeyd olunur. Son iki yüz ildə vahid təbii sərhəddə malik olmayan Zəngilan 1930-cu ilin avqustunda müstəqil rayon kimi formalaşır və dəqiq müəyyən olunmuş bir ərazisi olur.

İQLİMİ

Ərazisinin çox yerində qışı quraq keçən mülayim isti iqlim təşkil edir. Orta tem-r yanvarda 1°C, iyulda 25,3°C-dir. İllik yağıntı 400-500 mm-dir.

GÖRKƏMLİ ŞƏXSLƏRİ

ALİMLƏRİMİZ Bu səhifədə Əli Sobulunun "Zəngəzurun zəngilanlı ziyalıları" kitabından istifadə olunmuşdur

SEMEDOV QUDRET REHMAN oglu kend teserrufatinin generalni direktoru Məhərrəmov Nizami

Ədil oğlu - akademik (elmtutumlu texnologiyalar üzrə)

Məmmədova Adilə Ziyad qızı - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Paşayev Rizvan Teymur oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri doktoru

İbrahimov Hüseyn Behbud oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Mehtiyev Qüdrət Dadaş oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Vəliyeva Nailə - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Piriyev Nəsib Paşa oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Hüseynov İnkar Əfrayil oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Hüseynov Əfsus Əfrayil oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Mehdiyev Qüdrət Dadaş oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Şükürov Əbülfət Seyfulla oğlu - fizika-riyaziyyat elmləri namizədi

Həsənov Məhərrəm Səməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Vəliyev Xosrov Ələsgər oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Məmmədov Zahid Səttər oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

Hüseynov Sofiq Kəlbi oğlu - iqtisad elmlər doktoru

Xudiyev Şamil Yusif oğlu - iqtisad elmləri doktoru

Mütəllimova Vəfa Allahverən qızı - iqtisad elmləri namizədi

Əmirova Fəridə Şamil qızı - iqtisad elmləri namizədi

Şıxəliyev Nizami Məhəmməd oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Hüüseynov Hüseyn Rza oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Hüseynov Hüseyn Qarakişi oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Azadov Eldar Həsənxan oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Vəliyev Xostan Ələsgər oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Piriyev Zahid Nəsib oğlu - iqtisad elmləri namizədi

Məmmədova Gülyaz Alməmməd qızı - texnika elmləri doktoru

Bağırov Bayram Məhəmməd oğlu - texnika elmləri doktoru

Ələkbərov Mikayıl Behbut oğlu – texnika elmləri doktoru

Camalov İbrahim Muradxan oğlu - texnika elmləri namizədi

Heydərov Mikayıl Xulayar oğlu - tarix elmləri doktoru

Rəsulov Ataş Bayraməli oğlu – tarix elmləri doktoru

Təhməzov Ziyad Murad oğlu - tarix elmləri namizədi

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri doktoru

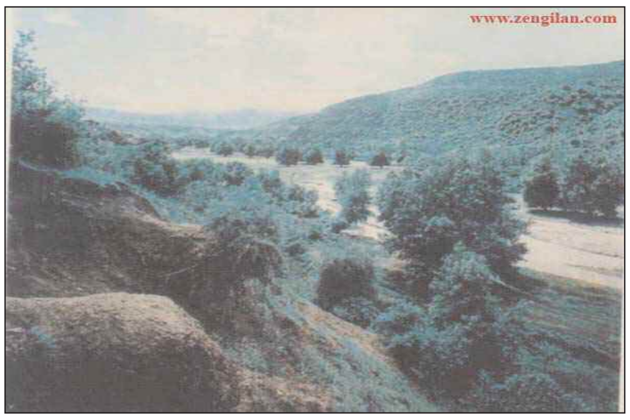

Cabbarov Məhəmməd Alməmməd oğlu - coğrafiya elmləri namizədi

Həsənov Məhərrəm Səməd oğlu - coğrafiya elmləri namizədi

Əsədov Gülüş Əliş oğlu- tibb elmləri doktoru

Məmmədov Mürşüd Cabbar oğlu - tibb elmləri doktoru

Xanəliyev Nəriman Məhəmməd oğlu – tibb elmləri doktoru

Sailova Cəmilə Cəmil qızı - tibb elmləri namizədi

Əmirəliev Sabir Nurqələm oğlu - tibb elmləri namizədi

Mehtiyev Paşa Surxay oğlu - tibb elmləri namizədi

Allahverdiyeva (Nəbiyeva) Liliana Bəhmən qızı - tibb elmləri namizədi

Məmmmədov Namiq Ziyad oğlu - tibb elmləri namizədi

Xanməmmədova Aida Atlıxan qızı - tibb elmləri namizədi

Orucov Müşfiq Teyyub oğlu - tibb elmləri namizədi

Hüseynova Səadət Arif qızı - tibb elmləri namizədi

Ələkbərov Eldar İsgəndər oğlu - tibb elmləri namizədi

Vəliyev Ələsgər Həsən oğlu – tibb elmləri namizədi

Əliyev Aqil Nəriman oğlu – tibb elmləri namizədi

Əliyev Nəriman Salman oğlu– filologiya elmləri namizədi

Rəhimov Həsən Piri oğlu – filologiya elmləri doktoru

Məhərrəmli Qulu - filologiya elmləri namizədi

Qafarov Haşım Mirsadıq oğlu - filologiya elmləri namizədi

Məhərrəmov Baba Balaca oğlu - filologiya elmləri namizədi

Piriyeva Ofeliya Nəsib qızı – pedaqoji elmlər namizədi

Allahverdiyev Musa Əli oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Hüseynov Şamxal Qarakişi oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Şükürov Məhəmməd Gülməmməd oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Bağırov Famil Musa oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Qocayev Sabir Məmmədqulu oğlu - kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

Məmmədov Ziyad İsgəndər oğlu - biologiya elmləri namizədi

Ağaquliyev İmamqulu Məhərrəm oğlu – biologiya elmləri namizədi

Məmmədov Atlıxan İsgəndər oğlu - biologiya elmləri namizədi

Sailov Cəmil İsfəndiyar oğlu - biologiya elmləri namizədi

Atakişiyev Tağı Əli oğlu - biologiya elmləri namizədi

Sailov Mais Cəmil oğlu - biologiya elmləri namizədi

Rəsulov Məmmədxan Bayraməli oğlu - hüquq elmləri namizədi

Yaqublu Nəsiman - tarix elmləri namizədi

Kərimov Şamil Bəhlul oğlu - coğrafiya elmləri namizədi

Abdulov Nüsrət Alməmməd oğlu - texnika elmləri namizədi

Abdullayev Novruz Alməmməd oğlu - texnika elmləri namizədi

Paşayev Nüşrəvan Teymur oğlu - texnika elmləri namizədi

Səfiyeva Leyla Allahverdi qızı – tibb elmləri namizədi

Səfiyev İsmayıl Allahverdi oğlu – texnika elmləri namizədi

Səfiyeva Cəmilə İbrahim qızı – hüquq elmləri namizədi

Cabbarov Rəşid - psixologiya elmləri namizədi

Rüstəmov Nüşirəvan Xankişi oğlu - kimya elmləri doktoru

Abdinov Fazil Qabil oğlu – kimya elmləri namizədi

Kərimov Peçorin Müzəffər oğlu - kimya elmləri namizədi

Qocayev Adil Namazqulu oğlu – baytarlıq elmləri namizədi

MƏDƏNİYYƏT, TƏHSİL VƏ SƏHİYYƏ MÜƏSSİSƏLƏRİ

Zəngilan rayonunda ümumtəhsil məktəblərinin sayı 66 olmuşdur O cümlədən: 39 orta məktəb 15 əsas (8 illik) məktəb 12 ibtidai məktəb

Şagirdlərin sayı – 5 836 Müəllimlərin sayı – 1 115

İŞĞALDAN SONRA

2008-2009 tədris ili üçün ümümtəhsil məktəblərinin sayı – 37 O cümlədən: 34 orta məktəb 2 əsas məktəb 1 ibtidai məktəb

Şagirdlərin sayı – 3 960 Müəllimlərin sayı – 821

2008-2009-cu tədris ilində 2 şagird prezident təqaüdçüsüdür.

1993-cü ildən sonra 3 müəllim "Əməkdar müəllim" adına layiq görülüb. 2 müəllim "Tərəqqi" medalı, 2 müəllim isə "Azərbaycan Respublikası qabaqcıl təhsil işçisi" döş nişanı ilə təltif olunublar.

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 10
www.arsivakurdi.org

Hüseyin Siyabend Aytemur: Kürtler, Irak'a en iyi cevabı 'Bağımsızlık Referandumu' ile vermiştir

Köşe yazarı Hüseyin Siyabend Aytemur Independent Türkçe için kaleme aldığı "Irak'ta Sünni, Şii ve Kürt Okulu" başlıklı analiz yazısında Kürdistan Bölgesi ve Irak'ta geçmişten beri süregelen gelişmeleri ele alarak, Kürtler'in Irak'a en iyi cevabını 'Bağımsızlık Referandumu' düzenleyerek

verdiğine dikkat çekti.

Siyabend Aytemur yazısına, "Bu üç okul arasındaki özeliklerin yanında -ki bu özelliklerin bazıları her üç okulda da cevheri olarak göze çarpıyor- mülahaza edildiği gibi, 1926-1956 yılları arasındaki süre içinde her üç okulda objektif bir yakınlaşma meydana geldi." diyerek başlıyor.

Yazı şöyle devam ediyor:

1958'de krallık rejiminin yıkılmasından sonra, üç üyeden oluşan bir başkanlık konseyi kuruldu. Bu konseyin üç üyesi Kürt, Şii ve Sünni olmak üzere üç oluşumdan seçilmişti. 27 Temmuz geçici anayasasında üç okulun da ulaşmak istedikleri başlıca amaçlar vardı.

Bu anayasanın ikinci maddesi, Irak'ı Arap âleminin bir parçası saymıştı. Bu da tam olarak Sünni okulun önemli prensiplerinden biriydi. Bu, Sünni Okulu'nun siyasi yönelimlerini yansıtan tek madde değildi. Bu anayasada başka noktalar da vardı.

Bunlardan en önemlisi 16'ncı maddeydi ki bu madde devletin kutsallığını koruma konusunda güçlü bir vurguda bulunuyordu. 17'nci madde ise orduya siyasi bir rol veriyordu.

3'üncü madde Kürtlerin ve Araplar'ın ulusal ortaklığını ifade ediyordu. Bunda da Kürt okulunun etkisi görülüyor.

Ancak bu süre içinde üç okul arasında meydana gelen yakınlaşmanın devamlılığı kalmadı. Sonraki yıllarda bu üç okul arasındaki ilişkilerde soğuma oldu.

Irak'ın eski tarihi Sümer devletçikleri döneminden başlar. Yani o dönemde merkeziyetçilik için hiçbir ihtiyaç olmamıştır.

Daha sonra Babil'de, Aşur'da, Güney'de ve Kürtlerin yerleşik oldukları ve kendi kendilerini yönetdikleri dağlık bölgelerden çıkan topluluklar, önceki Iraklıların kendi özelliklerini koruduklarını gösteriyor.

Yeni tarihte şu mülahazada bulunulabilir ki Osmanlılar bazı durumların dışında Iraklıları merkeziyetçi tek devlet otoritesinin kontrolü altına alamadı.

Merkeziyetçi sistemin en kötü özelliği güce dayanmasıydı. Önceki Irak, güçle Irak'ın ulusal (toprak) birliğinin korunabileceğini düşünen bir teorinin propagandasını yapıyordu.

Çünkü bölgesellik isteğinin yerine getirilmesi, merkeziyetçi görevlerini yürütemeyecek etkisiz ve kapasitesiz bir devletle sonuçlanabilirdi.

Bu da sırasıyla, laik tarzda devletin kutsallığını korumayı ortaya çıkardı.

Daha sonra, egemen olan siyasi nesil ile devlet arasında meydana gelen birlik, egemen olan siyasi neslin kendisini devletin istek ve arzularının temsilcisi olarak görmesini beraberinde getirdi.

Bu da en baştan, önceki Irak'ın siyasetlerinin gerçekçi olmadığını gösteriyordu.

1958'e kadar, yani Irak, Batı ve İran arasındaki ilişkilerde hatırı sayılır bir ilerleme ve gelişmenin olduğu döneme kadar, çoğu defa Kürtler ulusal haklarını talep ettiklerinde komünist sempatizanı ve destekçileri olarak adlandırılırken Şiilerin İran'la kurdukları ilişkilerden ise çok nadir bahsediliyordu.

1958'den sonra, yani Irak'ın batının kampından çıktığı ve sol eğilimli bir siyaset takip ettiği yıl, Irak'ın İran ve Batı ile ilişkilerinin bozulmasından dolayı, Kürtlerin planlarını Batı'yla ve Şiilerin ise planlarını İran'la kurduğu teorisi revaç kazandı.

Bu durum, devletin vatandaşlarına şüpheyle bakmasına neden oldu. Bunun yanında egemen olan siyasi nesil, siyasetlerine ve devlete yönelik eleştirileri ayıramaz durumu geldi. Bu karmakarışık bakış açısı, devletin kendi vatandaşıyla yüz yüze gelmesine neden oldu.

Irak, uygun bir yol bulmak ve sorunları çözmek için bazı girişimlerde bulunmakla beraber, devletin çözüm çabaları ile sorunların büyüklüğü aynı ölçüde değillerdi.

1931'de, her ne kadar da yerel dil kanununun çıkarılması yoluyla Kürtler ile devlet arasında var olan soğukluğun sona erdirilmesi amaçlandıysa da bu başarılı olmadı.

Kanunun uygulanması yolunun ve şeklinin önündeki eksiklikler, Kürtlerin devletle ilişkilerini düzeltmesi için ortaya çıkan fırsatın önünde engel oldu.

1958'de, geçici anayasada bulunan ortaklık kavramı sadece bir başkanlık konseyini beraberinde getirdi.

1963-1966 yıllarında, Irak'ta gayr-ı merkeziyetçiliğin uygulanmasına yönelik projeler tutmadı ve vilayetler kanunu da vilayetlere talep edilen yetkileri vermedi.

Açıktır ki bu çabaların tutmamasının sebebi, devletin sorunun özünü dikkatli bir şekilde araştırmaması ve şekli olmada ısrarlı olmasıydı.

Böyle sorunlar devam etti. Çünkü şekilsel çözüm çabaları büyük sorunlar için çözüm bulamadı.

Irak tecrübesi, çözümün sadece niyet ve lafız prestlikle olmayacağını ve eğer sorunun özüne yaklaşmazsa çabanın sadece tutmamış bir adım olarak kalacağını ortaya çıkardı.

Önceleri, Irak'ın en büyük sorunlarından biri, devletin 3 okul arasında yaşanan gerilimleri azaltacak şekilde vatandaşların özgür seçimi olabilecek genel bir standart ve ortaklığın ifadesini temsil edemiyor oluşudur.

Bilakis Irak cephesi sorunların kaynağı ve bir parçası olmasıydı.

3 okul ve bunun için ortaya konan çözüm yolları da birbirine karıştırıldı.

Sosyal, siyasal ve ekonomik eşitlik, destek gören önemli adımlar olmalı.

Vatandaşlık ve demokrasi tek başlarına istikrarı sağlayamazlar ve koruyamazlar da.

Bu da, eşitlik, ortaklık, haklar için kanun koymak gibi prensiplere önem verilmesini gerektiriyordu ama artık derinleşen sorunlar bunu mümkün kılmıyor.

Öyle sanıyorum ki merkeziyetçi, sade ve birleşik devlet olarak, bu devletlerin obsesyonu, hâkim bir ulus devleti (Nation-State) ortaya çıkarmak istemek de mümkün mü? Bu da bu ülkelerin çok uluslu yapısına ters.

Bu çaba, hâkim ulusun kimliğinin diğer bütün unsurlara dayatılması, diğerlerini inkâr etme ve ortadan kaldırma çabasıydı.

Ki, Kürtler, burada, hedef olan taraftı. Kürt sorunu için tek çözüm yolu Irak'ın 3 ayrı yapıya dönüşmesidir. Ancak Kürt sorunu karşısındaki geri kalmışlık, şu ana kadar da, hem bu devletlere hem de Kürtlere büyük bir acı ve elem verdi.

Kürt Okulu, Kürt sorununun Irak bağlamında, çözüm sürecine dair en iyi cevabı referandum ile vermiştir. Tamamı için tıklayın...

Nerina Azad

Başbakan Mesrur Barzani, Güney Kore'nin yeni başkonsolosunu kabul etti

Başbakan Mesrur Barzani ve Güney Kore'nin yeni Erbil Başkonsolosu Cho Kijong, ile görüştü.

Başbakan Mesrur Barzani, Güney Kore'nin yeni Erbil Başkonsolosu Cho Kijoung ile görüştü.

Cho Kijoung'u yeni görevinden dolayı kutlayan ve kendisine başarılar dileyen Başbakan, Kürdistan Bölgesi ve Güney Kore arasındaki tarihi ilişkilerin önemine değindi. Başbakan, her alanda ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesi temennisinde bulundu. Güney Kore'nin Kürdistan Bölgesi'ndeki çalışmalarıyla ilgili bir sunum yapan Cho Kijoung ise verdiği destek ve sağladığı kolaylık için Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin ilgili kurum ve kuruluşlarına teşekkür etti. ***Nerina Azad***

Kerkuki: Kürdistan Parlamentosu Kerkük için bir vali seçmeli

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Kerkük-Germiyan Başkanlık Meclisi Başkanı Kemal Kerkuki,

Kürdistan Parlamentosu'nun Kerkük için bir vali seçmesi gerektiğini belirtti.

KDP Kerkük-Germiyan Başkanlık Meclisi Başkanı Kemal Kerkuki, yaptığı açıklamada, Kürlerin temsilcileri aracılığıyla Kürdistan Parlamentosu'nda Kerkük için bir vali belirleme hakkı olduğunu söyledi

"Kürdistan Bölgesi ve Bağdat'taki tüm makamlar Kürt halkının hakkıdır" diyen Kemal Kerkuki, söz konusu makamların herhangi bir kimsenin, siyasi ve silahlı grubun tekelinde olmadığını vurguladı. Kürtlerin Kerkük'te çoğunluğu oluşturduğunu belirten Kerkuki, "Kerkük İl Meclisi seçimlerinde Kardeşlik Listesi 41 sandalyenin 26'sını kazandı. Bundan dolayı Kerkük Valiliği Kürtlerin hakkıdır, Kürtler bir vali belirlemeli ve o vali görev yapmalı" ifadelerini kullandı. Kerkuki, "Kerkük Valiliği Kürtlerin hakkı olduğu için Kürtler temsilcileri aracılığıyla Kürdistan Parlamentosu'nda kendi valilerini belirlemeli" dedi. Kerkük'te Kürt nüfusunun çoğunlukta olduğu seçimlerde de kanıtlandı. Buna göre valilik makamının Kürtlerde olması gerekiyor ancak 16 Ekim 2017'den sonra valilik makamı Kürtlerden zorla alındı ve Kürtlere baskı ile Araplaştırma politikasının hizmetine sokuldu. ***Nerina Azad***

Jina Emini'yi haber yapan kadın gazeteci tutuklandı

İran'da başörtüsü yasalarını uygulayan ahlak polisi tarafından gözaltına alınmasının ardından hayatını kaybeden Jina Emini'nin haberini yapan kadın gazeteci tutuklandı.

İran'da ahlak polisi tarafından başörtüsü kurallarına uymadığı gerekçesiyle gözaltına alındıktan sonra geçtiğimiz Cuma günü hayatını kaybeden 22 yaşındaki Jina Emini'nin ölümü tüm dünyada tepkiyle karşılandı. İran'da Jina Emini'nin ölümünün ardından düzenlenen protestolarda resmi rakamların açıklamalarına göre en az 17 kişi hayatını kaybetti. Protestolar devam ederken, Gazetecilikte Kadın Koalisyonu (CFWIJ), İran'da Jina Emini'nin hastaneye kaldırılmasını haber yapan kadın gazetecinin tutuklandığını duyurdu. "İran polisi, evine bakın yaptığı gazeteci Nilufar Hamidi'yi tutukladı. Jina Emini'nin hastaneye kaldırıldığını ilk bildiren Nilufar oldu. Nilüfar, bu hafta tutuklanan ikinci gazeteci oldu. CFWIJ gazetecilerin derhal serbest bırakılmasını talep ediyor." ***Nerina Azad***

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 11
www.arsivakurdi.org

Ji Serhedê ber bi Yekaterînbûrgê

Despêk hejmara 366-a da

Profesor Vadim A. Kuzmin:

Kurdên li seranserê Rûsyayê bîrewer û zana ne

Zanîngeha Federal li seranserê Herêma Ûralê zanîngeheke girîng e. Zanîngeha li

bajarê Yekaterînbûrgê ye û gelek xortên kurdan di gelek beşan de dixwînin.Hîndekar û şagirtên vê zankoyê hemfikir in ku kurdên li Ûralê bîrewer û çalak in, lê ji bo baştir bêne naskirin, hewcedarî bi lêkolînkirina wan heye.

Profesor Vadim A. Kuzmin yek ji perwerdekar û hîndekarê zankoyê ye diyar dike ku kurdên li seranserê rûsyayê bîrewer û zana ne. Kuzmîn wiha dibêje: “10-15 sal beriya niha dema Ocalan hate girtin kurdên Ûralê jî meş û çalakî li dar xistin. Di rewşa van xwepêşandanan de gelên li Ûralê nêzîkbûneke germ nîşanî kurdan da.Ji berê ve liRûsyayê li ser kurdan lêkolîn hatine kirin û niha jî têne kirin. Gelên li rûsyayê kurdan baş nas nakin. Lê belê lêkolîn ji bo her kesî serbest in. Kî bixwaze dikare bi hêsanî bi dest bixe û kurdan baştir nas bike.”

Herçî Papova Yana ye, şagirteka rûs e û ji dostaniya bi kurdan re kêfxweş e: “Ez li Zanîngeha Federal a Ûralê li Beşê Rojhilata Navîn dixwînim. Cara yekem min di pola yekem a zanîngehê de kurd nas kirin. Hevalê min Davîd li zankoya me nûnertiya şagirtên kurd dike. Ji ber ku beşeke ji xwendina me li ser têkiliyên navneteweyî ye, gelek girîng e ku têkilî û dostaniya me bi gelê kurd re hebe. Ez bixwe wekî

şagirteka vê zanîngehê bi hevnasî û xebata bi kurdan şanaz im.”

Garîkê Şîrînê Xidir

Kurdekî şampiyonê Rûsyayê, Ewropayê û Dinyayê

Garîkê Şîrînê Xidir, wekî her du xortên kurdên êzîdî Mîşa Aloyan û Roman Amoyan bi madalya û kûpayên xwe li seranserê Rûsyayê bûye rûmeta hemû kurdan.Mîşa Aloyan li Novosîbîrskê, Roman Amoyan jî Yêrevanê dijî.Lê Garîk li Yêkaterînbûrgê dijî. Gava jê dixwazim ew xwe bi

me bide naskirin, bi kurmanciya xwe ya paqij û herikbar wiha dibêje:“Ez Garîk, kurê Şîrîn, Şîrînê Xidir. Li Ermenîstanê sala 1990-î hatime dinyayê.Sala 1996-ê em hatine bajarê Sverdloskê ku em jê re dibêjin Yêkaterînbûrg.Di 7 saliya xwe de ez çûme taiboksê. Min boks jî kiriye, taîboks jî kiriye. Di 9 saliya xwe de min destpê kiriye û şer dikim.”

Garîkê ku 6 caran li ser hev bûye şampiyonê Rûsyayê, 2 caranbûye duyemînê dinyayê û sala 2009ê jî bûye şampiyonê Ewropayê.

Ez çûm antremana wî û rastî antronorê wî Andrey Chirkov hatim.Min xwest Chirkov behsa Garîk ji me re bike. Bi zimanê rûsî bi dilxweşî behs kir, kekê Xidirê Rizoyê Gogê jî ji bo min wergerand kurdî: “Garîk ne tenê sportmenekî baş e, her wiha ew dost û hevalekî hêja ye jî. Pêşeroja Garîk geş e. Gelek bi dîsîplîn e. Em bi hebûna wî serbilind in.Kurekî henûn, dilsoz û nefsbiçûk e. Tevî ku xwediyê gelek kûpa û madalyayan e jî, tu caran bi vê yekê pozbilindî û qûretiyan nake.”

SerpêhatiyekeGarîkê Şîrînê Xidir heye ku dema got em hemû pê serbilind bûn: “Sala 2009-a li Latviyayê ez bûme ‘Şampiyonê Ewropayê’, sportmenê finale xelkê Tirkiyê bû, lê bi eslê xwe kurd bû, kurmanc bû, ji miletê me bû. Ewî tevî min şer kir, min raûnda pêşiyê lê xist û ew ket. Min cihê yekê girt li Ewropayê. Paşê serkarên sportmenên Tirkiyê hatin cem min, gotin; ‘were di bin ala Tirkiyê de şer bike.’ Min jî got; ‘ez di bin ala Rûsyayê de şer dikim, ez pê şa me. Lê tiştekî wisa hebe, ezê herim ji bo miletê xwe, ji bo kurdistanê, ji bo temamiya miletê xwe, ji bo kal bavê xwe ezê şer bikim.’Bila derecê me baş bin, hemû tişt baş be ku em herin welatê xwe çawa jî lazim e.”

‘Ziyareta Ser Xwînê’ an jî ‘Xram na Krovî

Dêr an jî ‘Zîyareta Xwînê’ ji bo tarîxa Rûsyaya nû gelek girîng û watedar e. Piştî hatina komûnîstan û hilweşîna ‘Împaratoriya Rûsyayê’, Çarê dawî yê Rûsyayê Nîkolayê Duyemîn tê girtin û li vî bajarî tê hepiskirin. Piştre jî ligel tevahiya emdamên malbatê û 4 xizmetkarên xwe tê kûştin.Piştî hilweşîna Sovyetê, dêr li ser cihê kuştina çar û malbata wî hatiye avakirin.

Ez û hevalê xwe Xidirê Rizoyê Gogê diçin ser wê dêr û ziyaretê. Xidir behsa meselê

dike: “Piştî sîstema bolşevîk ango Sovyeta berê hilweşiya anîn li vê derê li ser xwînê ziyaret çêkirin. Navê vê ziyaretê ‘Ziyareta Ser Xwînê’ ye, yanî bi rûsî jê re dibêjin ‘Xram na Krovî.’ Ji ber ku Nîkolay merivekî Xwedênas bûye, milet tê serdan û ziyareta wî.”

Divê bibêjim ku Nîkolayê duyemîn di serdema împaratoriya xwe de dostaniyeke baş ligel kurdan kiriye.Kurdên êzîdî yên li ser sînorên Serhedê dijîn herdem bi şanazî behsa vê dostaniyê kirine û heyfa xwe bi kuştina wî anîne.

Apê bavê min Emir digot:

Bila tiliyên Nîkolay di cave min re herin!

Kekê Xidir li ser vê dostaniyê jî wiha dibêje: “Wexta Nîkolay ser text çû dibêjin ku apê me Emir -ku apê bavê min e- wiha gotiye: “Tiliyên Nîkolay di cave min re herin!” Ji ber ku Nîkolay gelekî dostê gelê kurd bû. Gulî Cewer Axayê Elî Begê generalê Împaratoriya Rûsyayê –ku kurê wî jî general bû- gelek caran dîtina wî û Nîkolay li Petersbûrgê çêbûye, gelek pêşkêşê Nîkolay ku wekî pêşkêş daye Mala Kosa -ku malbata gulî Cewer Axayê Elî Begê ye- niha li Îdirê, li Qersê li wan deran dimînin, heta niha jî cixare, ew sîgar heye sîgara ku em cixare dibêjin ku Nîkolay pêşkêşî Gulî Cewer Axa kiriye, hetanî niha jî di mala wan de tê parastin û xweykirinê.

Şaredar Yevgeny Roizman:

Welatê me mozaîkek e, kurd jî beşek ji vê mozaîkê ne

Yevgeny Roizmanê ku gelek salan di Dûmaya Jêrbaska Parlamentoya Rûsyayê de parlamenterî kiriye vê gave Şaredarê Yekaterînbûrgê ye. Şaredar Roizman herdem diyar dike ku ew dostê kurdan e. Li gorî wî hem rêveberiya rûsyayê, hem jî hemwelatiyên wê tu caran zextê li kurdan nekirine.

Li şaredariyê em bûn mêvanê Roizman. Wî got, me guhdarî kir: “Di tarîxa herema Ûralê û bajarê Êkaterînbûrgê de kurd tu caran rastî kêşe û probleman nehatine. Her dem hewla jiyaneke asûdeyî dane. Welatê me mozaîkek e, kurd jî beşek ji vê mozaîkê ne. Kurdên li herema me tu caran rastî helandinê nayên.Ew xwe diparêzin û kurd dimînin. Hevgirtina wan jî baş e. Kurd neviyên Selehedînê Eyûbî ne. Miletekî şervan û mêrxas in, lewre jî pêwîst e li ser xaka xwe bi awayeke azad û serbixwe bijîn.Îro di nav çar dewletan de kurd rastî kêşeyan tên. Heke dewleta xwe ragihînin, hingê ew kêşe jî namînin.”

Rizoyê Gogê Ûsiv

Ev neviyê min Riza ye,

navê 10-12 kal-bavê me zane

Zarok pêşeroja malbatên kurdên Ûralê ne.Her wekî malbata Rizoyê Gogê Ûsiv. Li male Apê Rizo, Rizoyê Gogê Ûsiv neviyê xwe yê biçûk datîne ser çoka xwe û tevî xanima xwe behsa terbi::::ye û perwerdekirina zarokan dike: “Em zarok û neviyên xwe hîn dikin ji bo ku em nehelin. Ev neviyê min e, navê min li ser e, navê wî Riza ye.Ûrisî jê re dibêjin Roman.Min hîn kiriye navê 10-12 kal bavê me zane.Lê meriv jî heye, di emrê min de ye, 80 salî ye navê bavê xwe nizane.Niha pirsa bidimê ewê ji min re bêje:

- Riza, çara min tu kurê kê yî?

- Kurê Rizo me, Rizo kurê Gogê ye, Gogê kurê Ûsiv e, Ûsiv kurê Xeto ye, Xeto kurê Misto ye, Misto kurê Elo ye, Elo kurê Şivan e, Şivan kurê Elîxan e, Elîxan kurê Mehmûd e, Elîx-

an gund.

- Eha gund, malî ava malî ava, malî ava ji te re, malî ava ji te re…

Xidirê Rizoyê Gogê, dostekî baş e, li Yêkaterînbûrgê bû dest û piyê min. Ew kurdekî welatperwer e. Hem dengbêj, hem jî şaîrekî baş e. Herdem civata me bi kilam û helbestên xwe germ kiriye. Va ye ev jî nîşaneya vê yekê:

Kurdistan welatekî pir rengîn e,
Cî û meskenê Mem û Zîn e,
Ji bo gelê xwe şîrîn e,
Heyf bin destê me de nîne…

Hesret, hesret, hesret, dîsa hesret…

Îro kurdên Ûralê jiyaneke asûdeyî û xweşdimeşînin.Lê di dil û mejiyê wan de welatê wan heye.

Apê Rizo û kulfeta wî Dayi-

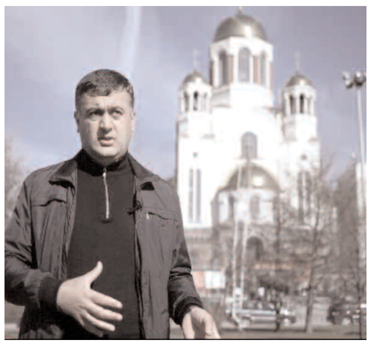

ka Karçînê bi van gotinan hesreta welat tînin ziman: “Em bi wê hêviyê ne ku wekî Kurdistan çêbe, welat çêbe. Em nebînin jî bila zarên me bibînin, neviyên me bibînin.Çiqas kul û derdên dinyalikê hene temam para me kurmanca ketine.Kîjan xêr e, bila Xwedê wê bike. Xwedêêê Xwedê; qurbana navê te me! Ew roj bê Kurdistan çêbe, em bi dilekî şa vegerin ser axa xwe, welatê xwe, ba miletê xwe…”

Bila gotinên dawî yên hesreta welat, ji xeberdanên Apê Paşo bin, Paşoyê Gogê Ûsiv: “Kurdistan di dilê me de ye, hezkirin,dil, hiş û hemdê min Kurdistan e. Ez dibêm bila ez Kurdistanê bibînim, bila Kurdistana azad be, bila hinge Xwedê rihê min bistîne…”

Salihê Kevirbirî

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 12

www.arsivakurdi.org

Serok Barzanî telefona malbata Jîna Emînî kir û sersaxî ji wan re xwest

Êvariya roja Yekşema 18.09.2022 Serok Mesûd Barzanî li rêya telefonê ve peywendiyê bi malbata Jîna Emînî kir û hevxemiya xwe ji bo can jidestdana Jîna Emînî bi wan ragihand û hêviya hedar û aramî û bicîhbûna dadperweriyê ji bo wan xwest. ***KDP.info***

Fermandarê Alman: Pêşmerge hêzeke profesyonel e, em dixwazin piştevaniyê bidomînin

Fermandarê Hêzên Almanya yê li Iraq û Herêma Kurdistanê Albay Eko beşdarî merasîma derçûna hêzên Pêşmerge bû.

Fermandarê Hêzên Alman got, hêzên Pêşmerge hêzeke profesyonel e û Wezareta Pêşmerge ji bo reforman pêngavên baş avêtine û diyar kir, ew dixwazin piştevaniya Kurdistanê berdewam bikin.

Fermandarê Hêzên Almanya yê li Iraq û Herêma Kurdistanê Albay Eko ku beşdarî nimayîşa derçûyên Pêşmerge yên xula dehem a Fermandariya Barzan bû ragihand: "Bi nêrîna min, Pêşmerge hêzeke profesyonel e û ez agahdar im ku Wezareta Pêşmerge pêngavên baş ji bo çaksaziyê avêtine."

Fermandarê Alman herwiha got: "DAIŞ hîn jî li Kurdistan û Iraqê gefê dixwe. Loma eger siyasetmedarên Almanyayê rê bidin, em ê piştevaniya Kurdistanê berdewam bikin." ***PeyamaKurd***

Bi amadebûna hezaran kesan meytê Jîna Emînî hat veşartin

Bi amadebûna hezaran kesan, meytê Jîna Emînî (Mahsa) îro Şemiyê 17ê Îlona 2022an li Goristana Seqiz a Rojhilatê Kurdistanê hat veşartin. Li gor Çalakvanê Seqizî Hîsam Ferecyan ragihandiye, gelek kes ji bo beşdariya merasîma veşartina meytê Jîna Emînî bûne û got: "Biryar bû meytê wê beriya saet 10ê sibehê were veşartin, meyt

vê beyaniyê gihîşt Seqizê lê malbata wê rê neda ku zû were veşartin, gelek kes li goristanê kom bûn."

Herwiha bi hezaran kes li Goristana Seqizê beşdarî merasîma veşartina keça Kurd a Jîna Emînî ya ku li Tehranê bi tawana "pabendnebûna xwepêçanê" ji aliyê polîsan ve hatibû girtin û piştre bi îşkenceyê can dabû.

Hîsam Ferecyan eşkere kiriye, Jîna Emînî ji ber derbeyeke ku ji serê xwe xwariye can daye, ne ji ber celteya dil an mêjî. Li gorî çavkaniyên pizîşkî, xwîna ku ji guhê Jîna hatiye ji ber derba ji serê xwe xwariye ye. Navenda Hevkariya Partiyên Kurdistana Îranê bûyera keça Kurd Jîna Emînî ya ku li Tehranê ji ber xwenepêçanê bi îşkenceya polîsan canê xwe ji dest da, şermezar kir û roja Duşema 19ê Îlonê banga greva giştî kir û ragihand, divê hemû gelê Kurd bi girtina dukanên xwe û neçûna ser kar xwepêşandanê bikin. ***PeyamaKurd***

Amerîka û Kurdistanê protokeleke girîng a ewlekariyê îmze kir

Di navbera Wezareta Berevaniya Amerîka û Wezareta Pêşmerge ya Herêma Kurdistanê de, bi merasîmeke li Hewlêrê hat lidarxistin, protokola ewlekarî û hevtêgihîştinê hat îmze kirin.

Îro 21ê Îlona 2022yan bi amadebûna Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, Wezîrê Pêşmerge Şoreş Îsmaîl û Cîgira Wezîrê Berevaniya Amerîkayê ya Karûbarên Asayîşa Navnetewî Celeste Wallender, protokoleke hevtêgihîştin û ewlekariyê di navbera Herêma Kurdistanê û Amerîkayê de hat îmze kirin.

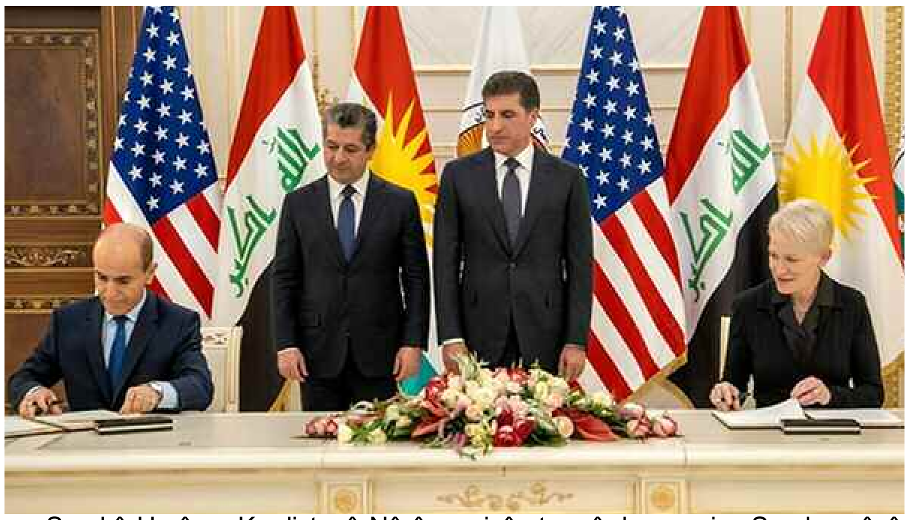

Di merasîma ku cîgirên Serokê Herêma Kurdistanê û Cîgirê Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê, balyozê Amerîkayê li Iraqê û hejmarek wezîr û şêwirmendên leşkerî amadehî kirin de, protokola hevtêgihîştinê di navbera Wezareta Pêşmerge û Wezareta Berevaniya Amerîkayê de hat îmze kirin.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di merasîmê de, bal kişand ser qehremaniya Pêşmerge ya di şerê dijî terorê de û got, piştevaniya Amerîka û Hêzên Hevpeyman li Iraq û Herêma Kurdistanê bi bandor bû di têkşikandina DAIŞê de.

Nêçîrvan Barzanî ji bo hevkarî û hemahengiya di navbera Pêşmerge û artêşa Iraqê ya ji bo tekoşîna dijî metirsiyên terorê de, spasiya Serokwezîr û Fermandarê Giştî yê Hêzên Çekdarên Iraqê Mistefa Kazimî kir. Herwiha Barzanî, behsa pêbendiya Herêma Kurdistanê ya bi hevbeşiya ligel Amerîkayê kir û got, ji ber hevkarî û piştgiriya wan a di çaksaziyên Wezareta Pêşmerge û proseya yekxistina Pêşmerge de spasiya Amerîka û welatên dost dikim. ***PeyamaKurd***

Husên: Heta çar salên din Amerîka wê alîkariya hêzên Pêşmerge bike

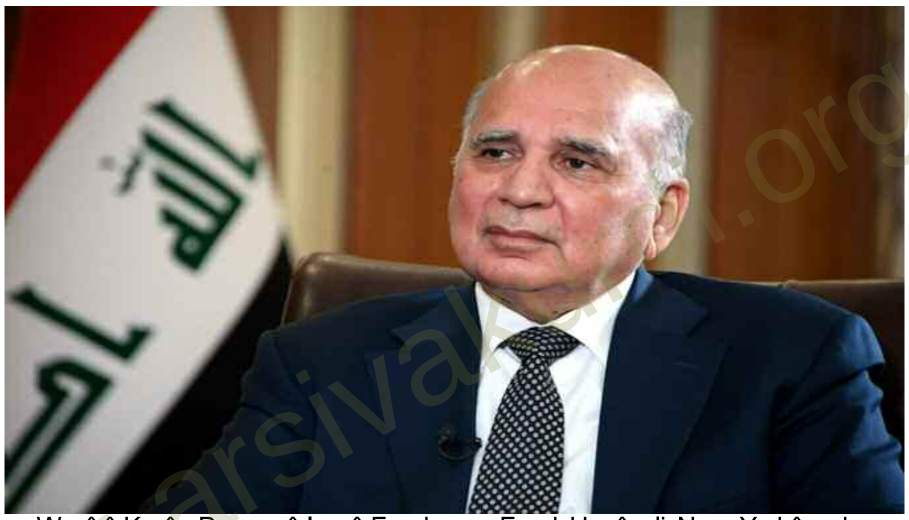

Wezîrê Karên Derve yê Iraqê Fuad Husên di çarçoveya beşdarbûna civîna salane ya Civata Giştî ya Neteweyên Yekbûyî de axivî û diyar kir, heta çar salên din Amerîka wê alîkariya hêzên Pêşmerge bike û divê PDK û YNK li hev bikin, da ku roleke girîng di proseya siyasî ya Iraqê de bilîzin.

Fuad Husên li New Yorkê eşkere kir, rola Herêma Kurdistanê girîng e û dikare roleke mezin di pêkanîna hikûmeta Iraqê de bilîze.

Husên da zanîn: "Divê PDK û YNK li hev bikin û her du alî û aliyên din ên Kurdî li Bexdayê li ser siyaseta hikûmeta nû bandora wan hebe."

Derbarê beşdariya Iraqê di civîna salane ya Neteweyên Yekbûyî de, Wezîrê Karên Derve yê Iraqê destnîşan kir: "Weke dewlet, Iraq ji cîhanê cuda nîne û berjewendiyên wê yên aborî, siyasî û stratejîk hene, hemû ew welatên ku me ew dîtin, tekezî li ser wê yekê dikin ku divê aliyên Iraqî bigîhin rêkeftinê û hikûmet were avakirin."

Herwiha eşkere kir: "Welatên cîran, Ewropa û Amerîka tekezî kirin ku ew destwerdanê nakin di pêkanîna hikûmetê de, ji bo wan girîng e ku ew bi xwe hikûmetê pêk bînin, eger Herêm û Bexda hevkar bin, dikarin hikûmeteke ava bikin." Di berdewamiyê de li ser alîkariya Amerîkayê ji bo Pêşmerge Wezîrê Karên Derve yê Iraqê diyar kir: "Çendîn sal in Amerîka alîkariya Pêşmerge dike û pêwîstiya Amerîkayê bi rizamendiya Iraqê heye û tiştê ku min fêm kir, Serokwezîrê Iraqê jî rizamendî nîşan daye û ji bo çar salên din, ew alîkarî wê berdewam bin." ***PeyamaKurd***

Li Diyarbekirê kuştina Jîna Emînî hat protestokirin

Li Diyarbekirê Platforma Jinan li ser kuştina Jîna Emînî daxuyaniyek da û kuştina wê hat protestokirin.

Li parêzgeha Diyarbekir a Bakurê Kurdistanê Endamên Platforma Jinan a Dîcle Amedê bi armanca protestokirina kuştina Jîna Emînî daxuyaniyek dan û diyar kirin, dibe ku navê dewletan tê guhertin, lê ew wê hişmendiya kuştina jinan nas dikin û jinên ku li Tirkiye û Bakurê Kurdistanê hatine kuştin jî hatin bi bîrxistin.

Platforma Jinan a Dîcle Amedê di daxuyaniya xwe de eşkere kir: "Li Iran, Ermenistan, Sûriye, Afxanistan, Ukrayna, Pakistan, Iraq, Kurdistanê û Tirkiyê hema hema li hemû cîhanê li beramberî mafê jiyan û azadiya jinan êrîş hene û jin tên kuştin. Ev encama hişmendiya wan desthilatan e ku dijminatiya jinan dikin."

Herwiha Parlamentera HDPê ya Mûşê Gulistan Kiliç Koçyigit jî beşdarî çalakiyê bû û eşkere kir ku ol wek amûrekê tê bikaranîn û bi vî awayê kuştina jinan tê rewakirin. Herwiha polîtîkayên desthilata AK Partiyê yên derbarê jiyana civakî de jî rexne kir û got: "Ne tenê li Îranê li vî welatî û li her çar aliyê cîhanê jin ji aliyê mêran û ji aliyê hişmendiya ku nîjadperest, olperest û zayendperest e tên kuştin. Li vî welatî jî ji ber polîtîkayên AKP-MHPê rojane jin tên kuştin û wê têkoşîna me li berambar van kiryaran berdewam be."

Keça Kurd Jîna Emînî êvara Sêşemê 13ê Îlona 2022an li Tehranê bi tohmeta xwenepêçanê hat desteserkirin û piştre bo navenda polîsan hatibû veguhestin. Her çiqasî rayedarên Îranê red kiribû jî, lê bavê Jîna ragihandibû di dema veguhestinê de îşkence lê hatiye kirin û Jîna an Mehsa Emînî ji ber vê îşkenceyê piştî nîvroya Înê 16ê Îlona 2022ê li Nexweşxaneya Kesra ya Tehranê can daye. ***PeyamaKurd***

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 13
www.arsivakurdi.org

Nêçîrvan Barzanî pîrozbahî li Yekîtiya Zanayan kir

Bi helkefta 52 saliya damezrandina Yekîtiya Zanayên Ola Îslamê ya Kurdistanê, bi germî li

Serok û Mekteba Bicîhkar ya Yekîtiya Zanayên Ola Îslamê ya Kurdistanê û hemû mamosta û zanayên olî pîroz dikim û serkeftinê jê ra dixwazim. Bi vê minasebetê em bi rêz û hurmet li têkoşîna Yekîtiya Zanayan ya di qonaxên şoreş û azadiyê de dinêrin û silavan li giyanê şehîdên Yekîtiya Zanayan dikîn. Em rol, pêgeh û bandora Yekîtiya Zanayan û Mamostayên Olî di civaka Kurdistanê de, bi taybetî di pêşxistina pêkvejiyanê, lêborîn û rûbirûbûna tundrewiyê de bilind dinirxînin.

Em destxweşiyê li Yekîtiya Zanayên Olî yên Kurdistanê dikin ji ber kar û hewlên wê yên ji bo bidestxistina mafên mamostayên olî û hemû piştevaniyê ji bo xizmetkirin û baştirkirina jiyana zana û mamostayên olî dupat dikin.

Xwedayê mezin bi me hemûyan re be û gel û welatê me biparêze.

Nêçîrvan Barzanî
Serokê Herêma Kurdistanê
21.09.2022

Yekîtiya Ewropayê: Tiştê ku bi ser Jîna Emînî de hat nayê qebûlkirin

Yekîtiya Ewropayê bi daxuyaniyekê kuştina Jîna Emînî şermezar kir û got: "Tiştê ku bi ser wê de hat, nayê qebûlkirin."

Yekîtiya Ewropayê di daxuyaniya xwe de da zanîn: "Divê rayedarên Îranê dilniya bibin ku mafê xelkê tê parastin û kesên desteserkirî, bi tu awayî reftara xerab ligel wan neyê kirin." Jîna Emînî keçeke Kurd a 22 salî bû, roja 13ê Îlona

2022an bi birayê xwe re ji bajarê Seqizê serdana Tehranê kiribû û ji ber ku hîcaba xwe bi awayekî rêkûpêk girê nedaye ji aliyê polîsan ve hat binçavkirin û piştî du saetan ji ber îşkencedanê ew rakirin nexweşxaneyê û roja 16ê mehê li nexweşxaneyê can da. ***PeyamaKurd***

Fransa: Girtin û mirina Jîna Emînî ji aliyê Îranê ve em hejandin

Wezareta Karên Derve ya Fransayê bi daxuyaniyekê daxwaz kir ku "demildest" lêkolînên eşkere ji bo derketina rastiyan li ser kuştina Jîna Emînî werin encamdan. Wezareta Karên Derve ya Fransayê di daxuyaniya xwe de eşkere kir: "Girtin û mirina Mehsa (Jîna) Emînî ji aliyê polîsê asayîşa civakî ya Îranê ve em hejandin. Fransa wê girtin û tundîtûjiya ku bûye sedema canjidestdana wê şermezar dike."

Jîna Emînî keçeke Kurd a 22 salî bû, roja 13ê Îlona 2022an bi birayê xwe re ji bajarê Seqizê serdana Tehranê kiribû û ji ber ku hîcaba xwe bi awayekî rêkûpêk girê nedaye ji aliyê polîsan ve hate binçavkirin û piştî du saetan ji ber îşkencedanê ew rakirin nexweşxaneyê û roja 16ê mehê li nexweşxaneyê can da. ***PeyamaKurd***

Serok Barzanî pîrozbahî li Yekitiya Zanayên Ola Îslamî ya Kurdistanê kir

KDP.info- Serok Mesûd Barzanî bi boneya damezrandina Yekitiya Zanayên Ola Îslamî ya Kurdistanê peyamek belav kir.

Peyama Serok Barzanî waha ye:

Bi helkefta derbasbûna pencih û du sal li ser damezrandina Yekîtiya Zanayên Ola Îslamî ya Kurdistanê pîrozbahiyeke germ li Serok û Endamên Mekteba Tenfîzî û Encûmena Navendî ya Yekîtiya Zanayan û hemû mamostayên ola pîroza îslamê li Kurdistanê dikim.

Damezrandina Yekîtiya Zanayên Ola Îslamî ya Kurdistanê bi rênîşandan û raspardeya cenabê Barzaniyê Nemir biryareke girîng û karîger bû, ji bo bihêzkirina rola mamostayên olî li Şoreş û xebata gelê me û her wiha belavkirina dîndarî û xwedanasî û kûrtirkirina çanda pêkvejiyan û rûbirûbûna hizra tundrewiyê. Li gel eve da jî rol û qurbanîdana mamostayan û zanayên mezinên Kurd yên ola Îslamê li pêşxistina nermî û hizra neteweyî û nîştimanperwerî û redkirina jêrdestiyê li dîroka mîlletê me da gelek ber bi çav bûye û bi piştrastiyê ve ew rol li qonaxa niha û paşerojê de jî girîng û bi bandor dimîne.

Li vê salvegerê da hêviya serkeftinê ji bo Yekîtiya Zanayên Ola Îslamî ya Kurdistanê û hemû mamostayên birêz dixwazim û spasî ked û erkê wan yê pîroz dikim.

Xwedayê mezin pişt û penayê me hemû aliyek bê.

Mesûd Barzanî
21.09.2022"

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê bi Alîkara Wezîrê Berevaniyê yê Amerîkayê re civiya

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi Alîkara Wezîrê Berevaniyê yê Amerîka ji bo Karûbarên Asayişa Navdewletî Celeste Wallender re civiya.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê îro bi şandeke Amerîkî ya bi serokatiya Alîkara Wezîrê Berevaniyê yê Amerîka ji bo Karûbarên Asayişa Navdewletî Celeste Wallender kir û spasiya piştevaniya Amerîkayê ya ji bo hêzên Pêşmerge kir. Ofîsa Serokwezîr bi daxuyaniyekê da zanîn, di civînê de li ser pêşvebirina pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Amerîkayê û yadaşta hevtêgihîştinê gotûbêj hat kirin ku îro di navbera her du aliyan de li ser berdewambûna piştgirîkirina Pêşmerge û hevahengiya serbazî û ewlehiyê tê îmzekirin.

Herwiha hat destnîşankirin, Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya piştevaniya Amerîkayê kir ji bo hêzên Pêşmerge, bi taybetî di rûbirûbûna teror û terorîstên DAIŞê de. Bi taybetî ku îro ew yadaşta hevtêgihiştina girîng di navbera her du aliyan de tê îmzekirin û daxwaza Herêma Kurdistanê jî ji bo pêşvebirina pêwendiyên ligel Amerîkayê dûpat kiriye.

Di berdewamiyê de hat ragihandin, di civînê de Alîkara Wezîrê Berevaniyê yê Amerîkayê kêfxweşiya xwe bi serdana Herêma Kurdistanê nîşan daye û diyar kiriye ku cihê şanaziyê ye îro li vir e ji bo îmzekirina vê yadaşta hevtêgihîştinê ku nîşaneya bihêzkirina pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Amerîkayê ye. Herî dawî di daxuyaniyê de hat eşkerekirin, çaksaziyên Kabîneya Nehem, bi taybetî çaksaziyên Wezareta Pêşmerge û girîngiya çareserkirina kêşeyên navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal bi awayekî bingehîn û li ser bingeha destûrê, çend mijarên din ên civînê bûn, ku Balyoza Amerîkayê ya li Iraqê Alina Romanowski û Balyozê Giştî yê Amerîkayê ya li Herêma Kurdistanê Ervin Hicks Jr amade bûn. ***PeyamaKurd***

Keça Kurd Jîna Emînî piştî îşkenceya hêzên Îranê jiyana xwe ji dest da

Keça Kurd Jîna Emînî ya 22 salî ku li Tehranê ji aliyê hêzên Îranê ve hatibû girtin û rastî îşkenceyeke giran hatibû, piştî 3 rojên li nexweşxaneyê îro 16ê Îlonê jiyana xwe ji dest da.

13ê Îlonê roja Sêşema borî Jîna Emînî, ji bo serdana xizmên xwe bike li Tehranê bi birayê xwe re bûye ku li stasyona Heqanî ya metroyê bi hincceta hicaba îslamî nedaniye ber xwe, ji aliyê polîsên Tehranê hatiye desteserkirin û ew birine girtîgeha polîsan a li cadeya Wezîran a Tehranê.

Li gorî şahidên bûyerê, Jîna di dema veguhastina navenda polîsan de, rastî lêdan û îşikenceya polîsan hatiye û herwiha li navenda polîsan jî rewşa wê ya tenduristiyê xirab bûye.

Rêxistinên mafên mirovan ên Rojhilatê Kurdistanê dane xuyakirin, piştî ku rewşa tenduristiya Jîna xirab bûye, bi awayekî dereng ji bo nexweşxaneyê hatiye veguhestin.

Herwiha malbat û xizmên Jîna Emînî dane zanîn ku li nexweşxaneyê ji wan re hatiye gotin, Jîna tûşî krîza dil û mejî bûye û ji hişê xwe çûye û di komayê de ye, lê berevajî vê daxuyaniyê rojnamevanên Îranî û Rojhilatê Kurdistanê bi zarê bijîşkên Nexweşxaneya Kasrî ya Tehranê ragihandine, Jîna Emînî tûşî krîza mejî û dil nebûye, lê derb li serê wê hatiye xistin, ji ber wê jî serê wê şikestiye û tûşî xwînberbûna mejî bûye.

Keça Kurd Jîna Emînî ya li Îranê bi navê Mehsa Emînî tê naskirin, xelkê bajarê Seqizê yê Rojhilatê Kurdistanê ye û 22 salî bû. Jîna tevî malbata xwe ji bo serdana xizm û nasên xwe çûbû Tehranê. ***PeyamaKurd***

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

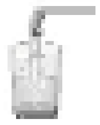

av

Ev çîye? Ev ave.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

diran

Ev çîye? Ev dirane.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çîye? Ev agire.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

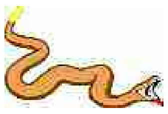

mar

Ev çîye? Ev mare.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev bizine.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çîye? Ev balone.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çîye? Ev bacane.
Bu nədir?Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çîye? Ev otomobîle.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

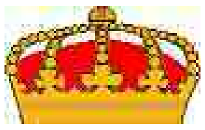

taC

Ev çîye? Ev taCe.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

canî

Ev çîye? Ev Canîe.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

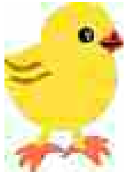

cûcik

Ev çîye# Ev Cûcike.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chiken.

finCan

Ev çîye# Ev finCane.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çîye? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

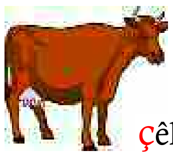

çêlek

Ev çîye? Ev çêleke.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

çaynîk

Ev çîye? Ev çaynîke.
Bu nədir?Bu çaynikdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

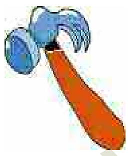

çakûç

Ev çîye? Ev çakûçe.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

Dd

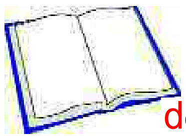

defter

Ev çîye? Ev deftere.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev dare.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

Ev çîye? Ev deste.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

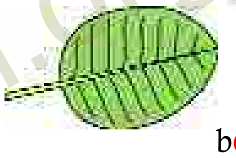

belg

Ev çîye? Ev belge.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev eloke.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

Ev çîye? Ev kere.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çîye? Ev zebeşe.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

Ev çîye? Ev êlege.
Bu nədir? Bu jiletdir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

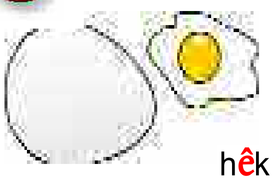

hêk

Ev çîye? Ev hêke.
Bu nədir?Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

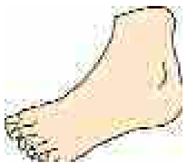

pê

Ev çîye? Ev pêye.
Bu nədir? Bu ayaqdır
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

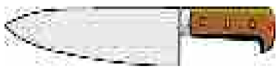

kêr

Ev çîye? Ev kêre.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

Ff

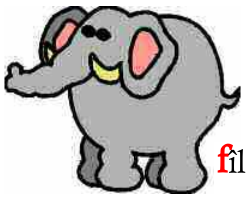

fîl

Ev çîye? Ev file.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an ele-foant.

firok

Ev çîye? Ev firoke.
Bu nədir ?Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

find

Ev çîye? Ev finde.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

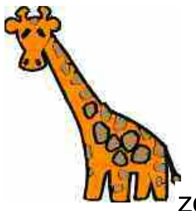

zerafe

Ev çîye? Ev zerafeye.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

Gg

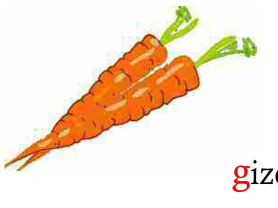

gizêr

Ev çîye? Ev gizêre.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çîye? Ev gêzîye.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

gore

Ev çîye? Ev goreye.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

guh

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухао..
What is it? It is an ear.

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 15

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

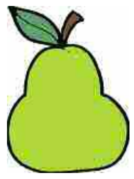

hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nədir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nədir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

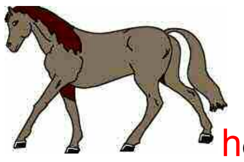

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nədir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a hourse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nədir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Ii

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

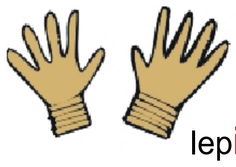

lepik

Ev çîye? Ev lepike.
Bu nədir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is glaves.

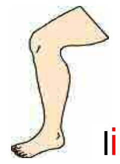

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nədir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

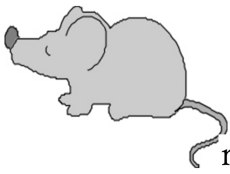

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nədir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

Îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nədir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nədir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nədir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nədir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

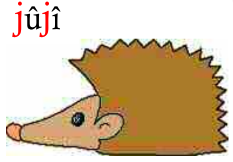

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nədir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nədir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nədir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

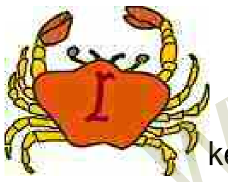

kevjal

Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nədir? Bu xərçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nədir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

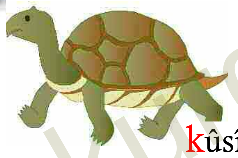

kûsî

Ev çîye? Ev kûsîye.
Bu nədir?Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortorse.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nədir?Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is a owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nədir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это лошка.
What is it? It is a spoon.

Ll

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nədir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

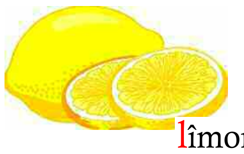

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nədir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

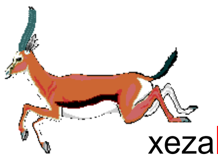

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nədir? Bu ceyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

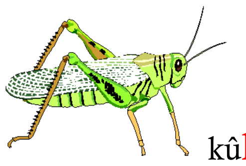

kûlî.

Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nədir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshoper.

Mm

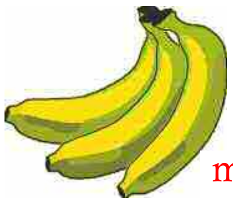

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nədir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

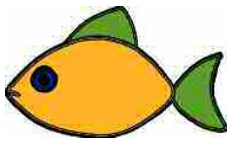

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nədir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nədir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nədir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nədir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? ev trêne.
Bu nədir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nədir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a maqnifyinq-glaf.

reng

Ev çîye? Ev renge.
Bu nədir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye
Bu nədir? Bu otaqdır.
Что это? Это комнато.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev OtObûse.
Bu nədir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sOle.
Bu nədir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nədir?Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 16

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

pîvaz

Ev çîye? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

Ev çîye? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

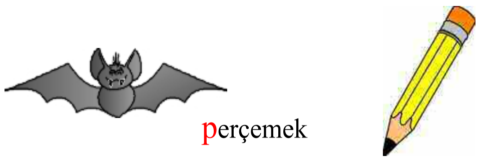

perçemek

pênûs

Ev çîye? Ev peçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

Ev çîye? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çîye? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çîye? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

portqal

Ev çîye? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

Ev çîye? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şêr

kêwrîşk

Ev çîye? Ev şêre
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

Ev çîye? Ev kêwrîşke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайац.
What is it? It is a rabbit.

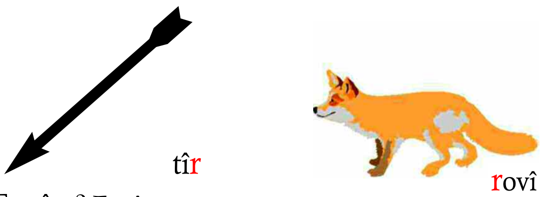

tîr

rovî

Ev çîye? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

Ev çîye? Ev rovîye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

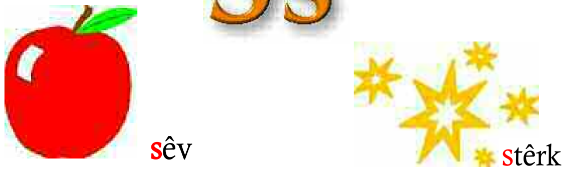

sêv

stêrk

Ev çîye? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

Ev çîye? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звёзды.
What is it? It is a star.

se

sêvik

Ev çîye? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

Ev çîye? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель
What is it? It is a potato.

Şş

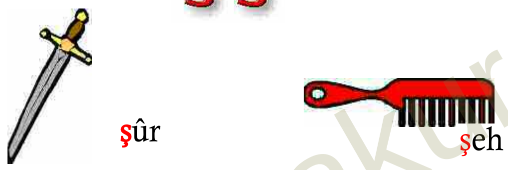

şûr

şeh

Ev çîye? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

Ev çîye? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок..
What is it? It is a comb.

şîr

şûşe

Ev çîye? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

Ev çîye? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tirî

tûtî

Ev çîye? Ev tirîye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

Ev çîye? Ev tûtîye.
Bu nədir?Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай..
What is it? It is a parrot

pirtûk

tîmsah

Ev çîye? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

Ev çîye? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

guh

Ev çîye? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

Ev çîye? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

gul

kurm

Ev çîye? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flover.

Ev çîye? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

Ûû

bilûr

brûsk

Ev çîye? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

Ev çîye? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния
What is it? It is a lightinigi.

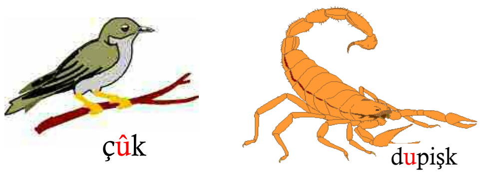

çûk

dupişk

Ev çîye? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица
What is it? It is a sparrow.

Ev çîye? ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион
What is it? It is a skarpion.

Vv

çav

keVok

Ev çîye? Ev çaVe.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

Ev çîye? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

biVir

berçaVik

Ev çîye? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

Ev çîye? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки
What is it? It is glass.

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 17

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

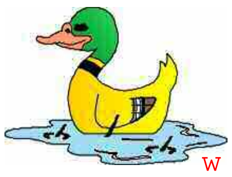

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nədir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

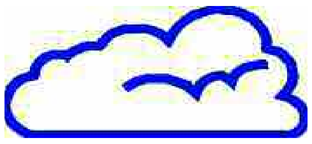

ewr

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

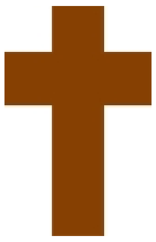

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

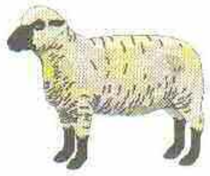

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nədir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

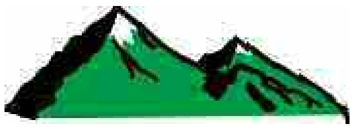

çiya

Ev çîye? Ev çîyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vedrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derzîye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

Îsraîl: Divê civaka navdewletî hêza serbazî li dijê Îranê bi kar bîne

Yair Lapid serokwezîrê Îsraîl, di Civata Giştî ya Neteweyên Yekbûyî de axavtinek kir û di axavtina xwe de behsa tehdîda Îranê kir û got: "Yekane rê ji bo rêgirtina li Îranê li hember berde-

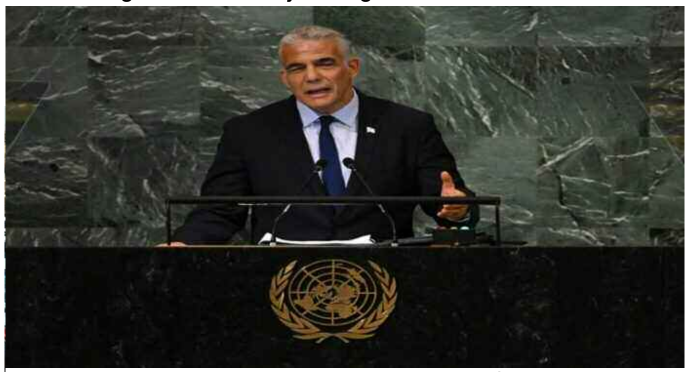

wamkirina bernameya atomî ew e ku em gefa serbazî li şûna gotûbêjan bi kar bînin, tenê wê demê em dikarin rêkeftineke bi hêz li gel Îranê pêkbînin. Divê ji bo îranê zelal bibe ku eger berdewam be di bernameya atomî de, cîhan dê li şûna axaftinê, bi hêza serbazî bersiva wan bide. Şiyana me ya pêwîst heye û em natirsin ku bi kar bînin. Her karek pêwîst be, em ê encam bidin, Îran nikare bibe xwedî çekê atomî." Beriya niha Serokwezîrê Îsraîlê Yair Lapid diyar kiribû, Îsraîlê kariye hewldanên zindîkirina rêkeftina atomî pûç bike.

Related

ALFABÊ — DIKARÎ BIXWÎNÎ

KURDÎ			Azerî	
N b/s	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir , azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Щщ	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest,Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ee	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fîl, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Hh	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Kk	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesen,
18	Oo	Oo	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Pp	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla,reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Cc	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tifing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî,vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Xx	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Hazırladı İsmayıl TAHİR

www.arsivakurdi.org

Главы ДПК и ПСК обсудили проблемы создания нового правительства Ирака

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК),

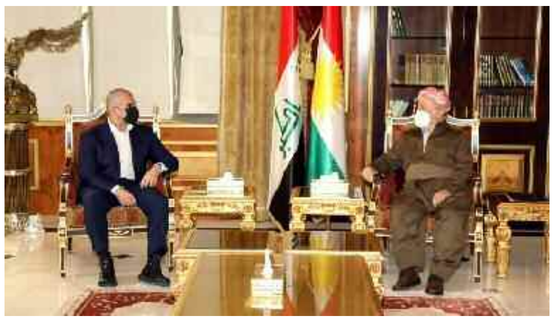

19 сентября встретился с Бафелем (Павлом) Талабани, президентом "Патриотического союза Курдистана" (ПСК), чтобы обсудить формирование нового правительства Ирака, вызовы в политическом процессе в Багдаде и выборы нового президента Ирака.

В последний раз Масуд Барзани и Бафель Талабани встречались 4 августа, когда договорились работать над укреплением единства курдов в иракской политике и перед лицом текущих политических вызовов. **kurdistan.ru**

Брат убитой Иман Сами приговорен к 15 годам тюрьмы

Суд Эрбиля приговорил брата активистки Иман Сами к 15 годам тюремного заключения за убийство сестры.

Двадцатилетняя Иман Сами была убита в марте этого на главной улице столицы Иракского Курдистана, Эрбиля. Дело было признано "убийством чести", а брат и дядя убитой арестованы.

Адвокат Харем Рафаат сообщил журналистам после заключительного заседания суда, что, к убийству причастны и другие люди. Он также сообщил, что дядя Сами, присутствовавший на месте преступления, освобожден из под стражи.

Дело Иман Сами вызвало массовый общественный резонанс, люди призывали положить конец гендерному насилию в Курдистане.

После сообщений об убийствах еще нескольких женщин Генеральное консульство США в Эрбиле выразило обеспокоенность ростом насилия в отношении женщин.

"Соединенные Штаты разделяют озабоченность лидеров РИК [региона Иракский Курдистан] по поводу недавнего роста насилия, убийств и нарушений прав женщин и других маргинализированных сообществ в Иракском Курдистане", — говорится в онлайн-заявлении, опубликованном консульством США.

"Так называемые "убийства чести", такие как недавние убийства Иман "Марии" Сами Магдид, Марьям Якуб и Айди Мухаммед, должны быть расследованы, после чего должны быть приняты юридические меры, а виновные должны быть привлечены к ответственности", — говорится в сообщении. **kurdistan.ru**

Турецкий беспилотник нанес удар по штаб-квартире РПК в Синджаре

Штаб вооруженной группы, связанной с турецкой "Рабочей партией Курдистана" (РПК), в Синджаре иракской провинции Ниневия, 23 сентября подвергся авиаудару турецкого беспилотника. О жертвах пока не сообщается. По данным агентства "BasNews", авиаудар был нанесен по штабу "Отрядов сопротивления Синджара" (YBS) в районе Гир Изер. Турецкие беспилотники часто наносят удары в этом районе по штаб-квартирам и транспортным средствам, принадлежащим РПК и другим вооруженным группам, связанным с РПК. 11 сентября контртеррористическая служба Иракского Курдистана сообщила, что два члена вооруженной группы, связанной с РПК, были убиты в результате удара турецкого беспилотника в районе между деревнями Баре и Бахрава в районе Синджар. **kurdistan.ru**

Сирия не вернётся в Лигу арабских государств

Несколько арабских государств хотят вернуть Сирию в состав организации. Как сообщает Middle East Monitor 19 сентября, об этом заявил помощник генерального секретаря Лиги арабских государств (ЛАГ) Хоссам Заки.

Заки, в частности, сказал: "Присутствие Сирии вовсе не было условием Алжира, но Алжир желает, чтобы Сирия смогла принять участие в следующем заседании ЛАГ, чтобы восстановить утраченное единство между государствами-членами Лиги".

Он также отметил, что "возвращение Сирии в Лигу арабских государств — это желание не только Алжира, но и нескольких других арабских государств".

Заки рассказал, что глава ЛАГ Ахмед Абульгейт провел "продолжительные" переговоры с алжирскими официальными лицами при подготовке к проведению саммита Лиги в Алжире.

После обсуждения Абульгейт и алжирские официальные лица согласились, что Сирия не должна возвращаться в Лигу арабских государств на данный момент, поскольку этот вопрос должен быть согласован единогласно.

Напомним, 12 ноября 2011 года большинство государств-членов Лиги арабских государств проголосовали за приостановку членства Сирии в ответ на подавление режимом Башара Асада протестующих. **kurdistan.ru**

США ввели санкции против иранских хакеров

Десять физических лиц и две организации, связанные с Ираном, были подвергнуты санкциям со стороны Соединенных Штатов за кибератаки, сообщили Госдепартамент и министерство финансов США.

Согласно заявлению, лица, пострадавшие от санкций, являются ассоциированными членами Корпуса стражей Исламской революции Ирана и несут ответственность за кибератаки на американскую и другую инфраструктуру, а также за распространение программ-вымогателей.

Министерство финансов заявило, что общегосударственная мера была принята против группы вредоносных хакеров, действующих в Иране, которые вмешивались в работу инфраструктуры в Соединенных Штатах и других странах, по крайней мере, с 2020 года.

Санкции являются результатом совместных действий Госдепартамента США, министерства юстиции и казначейства, Федерального бюро расследований, Киберкомандования США (USCYBERCOM), Агентства национальной безопасности и Агентства по кибербезопасности и инфраструктуре.

Госдепартамент также указал в своем заявлении, что три человека получат вознаграждение, предлагаемое за информацию о злонамеренных хакерских действиях. В рамках программы вознаграждений Госдепартамент предлагает до $ 10 млн любому, кто предоставит информацию, которая поможет идентифицировать или найти человека, занимающегося вредоносной кибератакой против критической инфраструктуры в Соединенных Штатах. По данным Министерства финансов США, выплаты вымогателям в Соединенных Штатах в прошлом году превысили $ 590 млн по сравнению с $ 416 млн годом ранее. **kurdistan.ru**

ЕС и США призывают Иран привлечь к ответственности убийц Махсы Амини

Европейский Союз заявил, что убийство курдской девушки Махсы (Джины) Амини в полицейском участке Ирана, неприемлемо, и что виновные должны быть привлечены к ответственности.

"На прошлой неделе 22-летняя Махса Амини скончалась от травм, полученных во время содержания под стражей в полиции после задержания за несоблюдение законов о ношении [хиджаба] в Иране. Наши мысли с семьей Махсы Амини и ее друзьями", — говорится в заявлении официального представителя ЕС по внешним делам. "То, что с ней произошло, неприемлемо, и виновные в этом убийстве должны быть привлечены к ответственности".

Заявление ЕС также подчеркивает необходимость того, чтобы иранские власти обеспечили соблюдение основных прав своих граждан, и чтобы лица, находящиеся под стражей, не подвергались жестокому обращению в какой бы то ни было форме.

Как уже сообщалось, 22-летняя курдянка Махса (Джина) Амини из иранского курдского города Сакиз, скончалась в пятницу, 16 сентября, после того, как впала в кому от сотрясения мозга.

Она была арестована в прошлый вторник в Тегеране и взята под стражу, где, по данным правозащитных организаций и членов семьи, подвергалась физическим пыткам.

Подозрительная смерть Амини вызвала массовые протесты в иранских курдских городах, где, как сообщалось, между силами безопасности и протестующими произошли ожесточенные столкновения.

По данным правозащитной организации "Hengaw", по меньшей мере пять протестующих были убиты, более 150 человек, в том числе много детей, получили ранения, арестованы более 250 человек.

Госсекретарь США Энтони Блинкен 20 сентября заявил, что его народ присоединяется к народу Ирана, чтобы оплакать смерть девушки. "Махса Амини должна была быть живой сегодня. Вместо этого Соединенные Штаты и иранский народ оплакивают ее", — написал Блинкен в Twitter. "Мы призываем иранское правительство прекратить систематическое преследование женщин и разрешить мирные протесты". **kurdistan.ru**

www.arsivakurdi.org

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 19

www.arsivakurdi.org

Масуд Барзани и спикер парламента Курдистана обсудили проект конституции

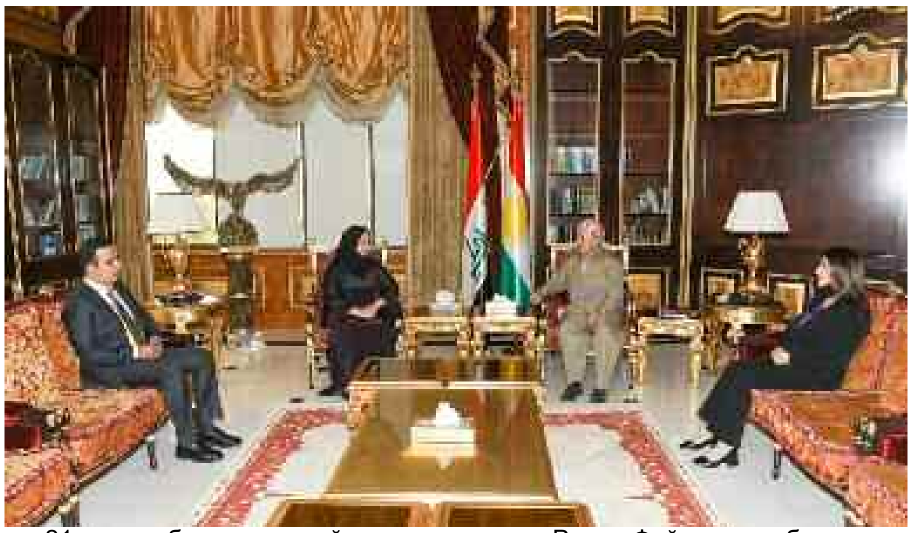

21 сентября курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), принял спикера парламента Курдистана Реваз Файик для обсуждения ряда вопросов, включая процесс разработки первой региональной конституции Курдистана.

Президент Барзани и спикер Файик подчеркнули необходимость единства и сотрудничества, чтобы обеспечить подходящую основу для процесса разработки Конституции, говорится в заявлении штаб-квартиры Барзани.

Стороны также подчеркнули, что не только политические партии, но и различные социальные сообщества Курдистана должны работать вместе над окончательным проектом Конституции, который отражал бы волю всех компонентов.

Масуд Барзани также вновь заявил о своей полной поддержке усилий законодательного органа по укреплению единства между политическими сторонами и созданию основы для процесса разработки основного документа региона. ***kurdistan.ru***

Президент Ирана Раиси потребовал расследовать гибель курдянки на фоне нарастающих протестов

Президент Ирана Эбрахим Раиси заявил, что смерть курдянки Махсы Амини во время ее нахождения под стражей в полиции нравов должна быть обязательна расследована. Его слова приводит The Guardian.

На пресс-конференции в кулуарах Генеральной ассамблеи ООН глава иранского правительства сообщил, что связался с семьей погибшей при первой же возможности и заверил ее родственников в непреклонном намерении разобраться с этим инцидентом. Сейчас, по его словам, судебные органы уже выполняют свои обязанности. Примечательно, что в прошлом Раиси руководил этой ветвью власти.

Ранее, комментируя трагедию с Амини в ходе официального выступления в Генассамблее, он напомнил, что подобные происшествия случались и в США, а также задал вопрос, все ли случаи смертей из-за стрельбы полиции были расследованы в Америке. Не называя конкретных государств, он отметил, что по вине властей с людьми во всем мире происходят негативные ситуации, и призвал оценивать их по единому стандарту.

При этом президент Ирана не стал прямо осуждать продолжающиеся в стране протесты, хотя обычно в таких случаях руководство республики часто возлагает вину за дестабилизацию обстановки в стране на Запад. Раиси подчеркнул, что митинги — это нормальное и приемлемое явление, подходящее для освещения

определенных проблем. Однако следует различать демонстрации и вандализм, добавил он.

Протесты захлестнули страну через несколько дней после того, как Махса Амини, 22-летняя уроженка Иранского Курдистана, скончалась в больнице Тегерана. По версии оппозиционных СМИ, смерть была вызвана побоями со стороны полиции нравов, задержавшей девушку якобы за нарушение правил ношения платка. С каждым днем демонстрации набирают обороты, и число жертв столкновений с полицией растет с обеих сторон. Как сообщает The Guardian со ссылкой на правозащитные организации, количество погибших превысило три десятка человек.

Однако, как отмечает ряд экспертов, протесты хорошо скоординированы, что указывает на их искусственный характер. При этом смерть Амини могла стать лишь поводом: в среде митингующих все чаще звучат политические и экономические лозунги, а также антироссийские. Все это косвенно подтверждает вовлеченность Запада, который регулярно пытается дестабилизировать обстановку в Иране, надавливая на самые больные точки.

Кроме того, задержание курдянки за неправильное ношение платка дало повод в очередной раз озвучить проблему ограничения прав женщин. Некоторые активистки в ходе демонстраций или на интернет-площадках стали напоказ резать волосы и сжигать головные уборы, требуя ослабления религиозных норм. На этом фоне президент Ирана отказался дать интервью журналистке CNN Кристиан Аманпур, которая не стала ради беседы с Раиси надевать платок. ***kurdistan.ru***

Суд в Ираке отменил решение о воссоздании национальной нефтяной компании INOC

Федеральный верховный суд Ирака признал недействительным правительственный указ, по которому была воссоздана Иракская национальная нефтяная компания (Iraqi National Oil Company, INOC) как самостоятельная организация. Об этом сообщает Iraq Oil Report. Суд счел, решения правительства Ирака о воссоздании INOC и назначении ее руководства не имеют законной силы. INOC была создана в 1966 году, однако в 1987 году власти Ирака разделили ее на несколько региональных компаний, управление которыми перешло к Министерству нефтяной промышленности страны. В октябре 2018 года правительство приняло решение воссоздать INOC, передав в ее управление девять нефтяных госкомпаний. В январе 2019 года Федеральный верховный суд заявил, что такое решение может нарушать конституцию страны.

В августе 2020 года президентом INOC был назначен министр нефти Ирака Ихсан Исмаил. Однако в марте

2022 года иракский парламент отстранил его от этой должности. Изначально предполагалось, что INOC начнет работу в третьем квартале 2021 года или в первом квартале 2022 года. В 2021 году компания подписала ряд соглашений с французской TotalEnergies по проектам разработки нефти и газа в Ираке. ***kurdistan.ru***

Президент Курдистана примет участие в похоронах королевы Елизаветы II

18 сентября президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани прибыл в Лондон для уча-

стия в государственной панихиде по покойной королеве Елизавете II.

По официальному приглашению Соединенного Королевства курдский президент также примет участие в приеме, организованном для мировых лидеров в Лондоне.

Ранее, посетив Генеральное консульство Великобритании в Эрбиле, Барзани подписал книгу соболезнований. "Королева Елизавета II оставалась маяком силы и источником стабильности на протяжении семи десятилетий своего правления", написал он.

В отдельном заявлении он выразил соболезнования королевской семье, правительству и народу Соединенного Королевства в связи с кончиной королевы. ***kurdistan.ru***

Германия призывает руководство Ирана прислушаться к протестующим женщинам

Министр иностранных дел Германии Анналена Бербок призвала руководство Ирана обра-

тить внимание на женщин, вышедших на улицы в связи со смертью Махсы (Джины) Амини. 22-летняя курдянка Махса Амини из иранского города Сакиз впала в кому и скончалась после задержания иранской полицией нравов. Ее семья и правозащитные группы заявили, что ее пытали. Эта смерть вызвала протесты в Иранском Курдистане, в ходе которых по меньшей мере четыре человека были убиты и десятки ранены.

"К ним нужно прислушаться, поскольку эти женщины требуют прав, которыми должны обладать все люди", — заявила 21 сентября министр Бербок в кулуарах Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций в Нью-Йорке. ***kurdistan.ru***

В сирийском Дейр-эз-Зоре 5 человек умерли от холеры

Вспышка холеры унесла жизни по меньшей мере пяти человек в сирийской провинции Дейр-эз-Зор. Об этом 17 сентября сообщили государственные СМИ. По данным "Al-Arabiya", вспышка холеры в Сирии привела к более чем 930 предполагаемым случаям заболевания по всей стране, более 70 % из которых зарегистрированы в районе Алеппо, а 20 % — в Дейр-эз-Зоре. Однако министр здравоохранения Сирии Хасан аль-Габбаш заявил представителям ООН, что вспышка холеры на севере Сирии находится под контролем, и что его министерство утвердило план реагирования, в том числе обеспечение чистой водой и создание групп раннего реагирования.

Ранее на этой неделе Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) заявила, что с 25 августа ею зафиксировано 8 смертей от этой болезни на севере и востоке Сирии, в том числе два случая смерти в Дейр-эз-Зоре. Сообщается, что из-за плохого состояния воды и недостаточного ее обеззараживания под угрозой находятся лагеря беженцев, расположенные в районах, контролируемых "Сирийскими Демократическими Силами" (СДС). ***kurdistan.ru***

499:1.QXD 25.09.2022 0:53 Page 20

ДИПЛОМАТ

KÜRD DÎPLOMAT

№ 35 (499) 17-24 Сентября 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Масуд Барзани выразил соболезнования семье Махсы Амини

Курдский лидер, глава правящей "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани провел телефонный разговор с членами семьи Махсы (Джины) Амини, чтобы выразить соболезнования в связи со смертью их дочери.

"В воскресенье, 18 сентября 2022 года, президент Масуд Барзани связался с семьей Джины Амини по телефону, чтобы выразить сочувствие в связи со смертью Джины Амини и пожелать [осуществления] справедливости", — говорится в пресс-релизе.

Махса Амини, 22-летняя курдская девушка из иранского курдского города Сакиз, скончалась в пятницу после того, как впала в кому от сотрясения мозга. Она была арестована в прошлый вторник в Тегеране и взята под стражу "полицией нравов", где, по данным правозащитных организаций и заявлений семьи, подвергалась физическим пыткам.

Инцидент привел к массовым протестам и забастовкам в иранских курдских городах в провинциях Курдистан и Западный Азербайджан. В столкновениях с силами безопасности погибли 2 человека и около 20 получили ранения, в том числе 10-летний ребенок. ***kurdistan.ru***

Багдад надеется, что сторонники ас-Садра войдут в новое правительство Ирака

Иракские власти надеются, что сторонники одного из наиболее влиятельных деятелей Ирака, шиитского имама Муктады ас-Садра будут представлены в новом правительстве страны. Об этом в четверг сообщил министр иностранных дел Ирака Фуад Хусейн.

"Мы [действующее иракское правительство] надеемся достичь соглашения с движением ас-Садра, чтобы его представители стали частью правительственного состава", - отметил Хусейн, слова которого привел телеканал "Аль-Джазира". Он добавил, что "конфликты между шиитскими партийными блоками серьезно затрудняют формирование нового кабинета министров".

Вместе с тем глава иракского МИД указал, что "между партиями и блоками идет переговорный процесс" и выразил надежду, что в "ближайшее время будет проведена очередная сессия парламента страны".

В настоящее время политическая обстановка в Ираке крайне обострена. С момента выборов в парламент прошел уже почти год, однако в стране так и не сформировано новое правительство, премьер и президент официально именуются исполняющими обязанности.

Основное противоборство идет между двумя силами, которые представляют шиитскую общину страны: движением ас-Садра и альянсом "Координационные силы", неофициальным лидером которого является бывший иракский премьер Нури аль-Малики. Сторонники ас-Садра придерживаются антиамериканской позиции и выступают против вмешательства Ирана во внутренние дела страны, "Координационные силы" внимательно прислушиваются к рекомендациям Тегерана и поддерживают с иранскими властями тесные отношения. В конце августа в результате вооруженных столкновений в столице Ирака Багдаде между военизированными формированиями, поддерживающими противоборствующие шиитские стороны, погибли не менее 30 человек, более 300 пострадали.

Сторонники ас-Садра, имевшие крупнейший блок в парламенте, в июне сложили с себя депутатские полномочия и потребовали его роспуска и объявления даты досрочных выборов. Однако 7 сентября Федеральный суд Ирака отклонил иск садристов о роспуске законодательного органа. "Координационные силы" и поддерживающие аль-Малики политические блоки не исключают проведения досрочных выборов, но, по их мнению, они должны проходить при действующем парламенте и работоспособном правительстве.

Премьер-министр Барзани и Генеральный консул Кореи обсудили укрепление связей

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 22 сентября принял нового Генерального консула Южной

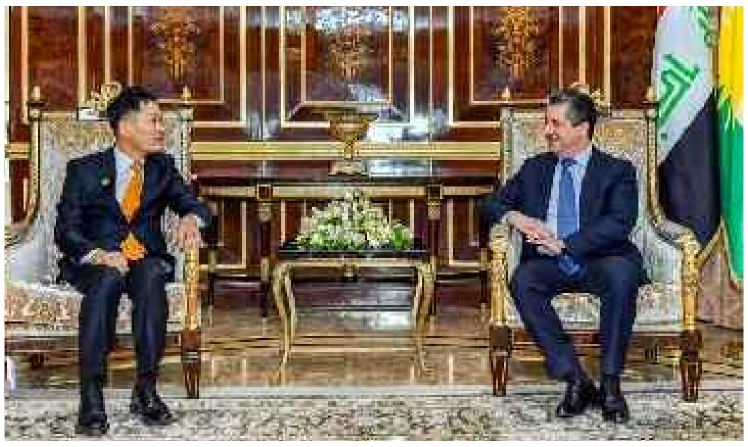

Кореи в Эрбиле Чо Киджунга для обсуждения двусторонних отношений.

Как сообщил курдский премьер, в ходе встречи было подтверждено стремление Курдистана и Кореи к развитию двусторонних отношений во всех сферах.

Корейский посланник также проинформировал Барзани о планах своей миссии в Курдистане и поблагодарил государственные учреждения Регионального правительства Курдистана (КРГ) за сотрудничество. ***kurdistan.ru***

Ирак готов изменить отношения с разными странами: МИД

Ирак стремится изменить свои дипломатические отношения со многими странами мира, заявил министр иностранных дел Фуад Хусейн в кулуарах 77-й Генеральной

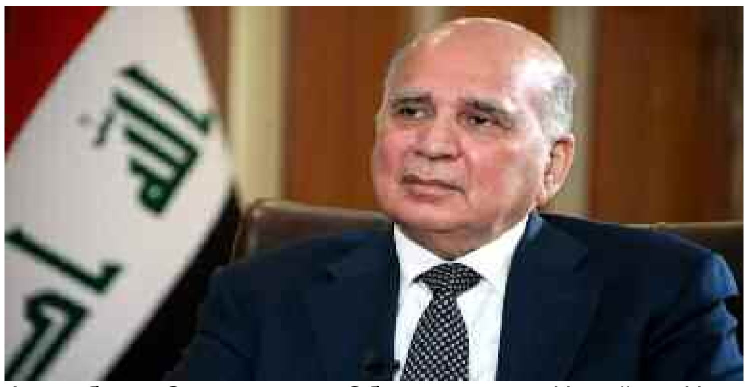

Ассамблеи Организации Объединенных Наций в Нью-Йорке. Ирак присутствует на саммите ООН не только для того, чтобы выразить свое мнение о политической ситуации, но также чтобы "реформировать и изменить" свои связи со многими странами, заявил иракский министр в интервью телеканалу "Kurdistan24".

Как отметил министр, в повестке дня иракской делегации в Нью-Йорке помимо внутренних вопросов, также укрепление торговых отношений и увеличение инвестиций в восстановление экономики Ирака.

В пятницу премьер-министр Ирака Мустафа аль-Казими выступил с речью перед международными делегациями в Ассамблее. До этого он провел встречи с президентом Франции Эммануэлем Макроном, Генеральным секретарем ООН Антониу Гутерришем, вице-президентом Всемирного банка по Ближнему Востоку и Северной Африке Феридом Бельхаджем, а также с представителями Организации Североатлантического договора (НАТО). ***kurdistan.ru***

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
ÎMTÎYAZ Û SERNIVÎSAR:
TAHÎR SÎLÊMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnîsan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NFŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500

www.arsivakurdi.org